

Cena 1'50 din

Edinost

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsako soboto
Velja letno 36 din, polletno 18 din, četrtletno 9 din, za inozemstvo letno 50 din
Rokopisi se ne vračajo - Pošt. črk. rač. 11.787 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
Oglaš po ceniku

Nobena moč tega sveta, in če bi se tudi s celim peklom zvezala, ne vzdrži izobražene, plemenitega in pogumnega naroda v podložnosti in suženjstvu.

K. Havliček Borovsky.

Obdržite! Nič nazaj!

Zdaj pošiljamo na ogled nadaljnji novim naslovnikom — in sicer naslovnikom iz Celja, Ljubljane in Maribora — tretjih pet zaporednih števil (št. 11/12. III. — 15/15. IV. 1939.), številko 12. od 25. marca s položnico. Teh števil ni treba vračati. Nadaljnje številke bomo pošiljali tistim, ki bodo dotlej tednik naročili — zadostuje dopisnica — ali nakazali vsaj del, to je najmanj za 3 mesece din 9 — naročnine. Ne zavržite nobene položnice! »Edinost« naj gre iz rok v roke med prijatelje! Cenjene zaupnike prosimo za sodelovanje.

Uprava »EDINOSTI«,
Maribor, Kopališka ulica 6.

Pomlad v viharju

Letošnja pomlad je, pravijo, čudovito lepa. V soncu, ki ga je letos na pretek, sedijo dobrodušni starčki, mežikajo in zehajo ter gledajo in svarijo deco, ki se potepa in prepeva po cesti; stare mamice pletejo na klopi pred hišo svojo brezkončno nogavico; kmetje stopajo za plugom in brano ter sejejo zlata zrna; po nebu in letajo štrki in lastovke. Tih mir je razlit preko dežele. Česa nam je še treba do sreče?

Tako nekako je čitati po šolskih zvezkih naše mladine. Toda ta lepa podoba pomladne rasti in miru je le podoba. Res sedijo danes v soncu starci in svarijo, toda ti starci se imenujejo diplomate in politiki, deca pa, ki se prepeva, so vojniki, ki se bojujejo. Brezkončna je že nogavica sladkih obljub in jamstev, ki jo pletejo v vlade, preden gre do delat mir in red v druge dežele. Po poljih pa orjejo tanki in z neba sejejo lastovke-letala večtonske bombe.

Ta pomlad je prinesla nove pojme o miru, ki ga je treba z orožjem nositi v druge države, o svobodi pod varstvom novih gospodarjev, o pravici, ki je samo ime za silo in o domovini, ki jo morajo hoditi iskati daleč izven domačih mej. To pomlad so črtali že dve državi z evropskega zemljevida, s tanki so izradirali stotine kilometrov dolge meje. To pomlad so se vršili čudeži nad čudeži: večerajšnji prijatelji so postali sovražniki in sile, ki so jih sto in sto let smatrali za zatajence in sovražnike, smatrajo danes za osvoboditelje in zaščitnike. In pravijo, da še ni vseh čudežev konec: baje bodo tudi slepci izpregledali. V ta poslednji čudež pa skoro ne moremo verjeti, kajti ponekod je slepota še vedno tako velika, da bo treba pač jasnejših in bolj nedvoumnih znamenj, recimo bomb in tankov, da bodo ljudje izpregledali.

Razumljivo je, da so vsi ti dogodki našli v svetu mnogo občudovalcev, ki se jim zasvetijo oči, če slišijo govoriti o velikih izjemah, ki so se to pomlad izvršile in ki jih v svojem mladostnem zanosu še prerokujejo (prerokovanje je postala ponekod sploh narodna navada). Drugi zopet so se v strahu potajili in skrili. Najraje bi si zamašili ušesa in oči, da ne bi slišali ničesar — razen morda kako pomirlivo izlavo, ki se je oprilemalo kakor utopljenec nenapadne pogodbe. Najmanj jih je, ki se zavedajo časa in naloga, ki jih nalaga čas, ki si ne laželo in se ne tolažijo s praznimi upanji in vendar samozavestno ter brez vsakršnega strahu pričakujejo, kar ima priti in ki vedo, da morajo tudi najhujši pomladni viharji prenehati, pa če še tako divjajo in če jim nekateri preroki prerokujejo še tako dolgo ali celo večno življenje. Koncem konca mora vendarle priti pomlad, in hiši, ki ima dober strelod, se še strele ni bati.

Skrb nas vseh pa mora biti, da bo ta naš strelod res dober in da bo v naši hiši varno in prijetno stanovati. Deli, ki

Več samozavesti in poguma!

Svetovni dogodki, ki so se odigrali pred nami letos in v preteklem letu s filmsko naglico, tudi pri nas niso ostali brez posledic. Na eni strani motrijo dogodke narodno zavedni ljudje, ki so pripravljani na vse; na drugi strani pa razni mehkužneži, katerim je beseda narod in država le suha fraza, s pomočjo katere morejo uveljaviti svoje sebične namene. Neverjetno se zdi človeku, in vendar je resnično, da je med našim narodom še mnogo takih, ki se niso naučili ceniti vrednost svobode in da so jo pripravljani prodati za skledo leče.

Takih sramotnežev, ki narodu s svojim delovanjem samo škodijo, je med našim narodom še precej. Toda ne med preprostimi delovnimi ljudstvom, ki je znalo doumeti pojem svobode in neodvisnosti, marveč med tako imenovanimi boljšimi

ljudmi, katerim je glavna skrb življenje na račun drugih. Ti ljudje so se vihotali s svojo, našemu narodu tujo miselnostjo in jo skušajo širiti med našim preprostim ljudstvom.

Mi vsi, ki se zavedamo dobe, v kateri živimo, katera zahteva od nas zrelost, moramo napraviti temu zločinskemu početju konec! Živimo že dvajset let v svobodni državi, katero smo si priborili s tako velikimi žrtevami; prav zato pa imamo pravico, da to priborjeno svobodo tudi ohranimo.

Čeprav se okoli nas vrte vrtinci, ki ne obetajo nič dobrega, vendar moramo biti mirni in hladnokrvni. Narod, ki se zna obvladati, pokaže prav v tem svojo zrelost.

Toda ne samo zrelost, ampak tudi sa-

mozavest in pogum sta nam potrebna! — Zrelost človeka usposobi, samozavest in pogum pa mu dajeta moč! Zato moramo imeti v sebi več poguma in samozavesti, kot pa imamo danes.

Z delom pa je treba pričeti že pri mladini. Koliko je bilo pri nas storjenih grehov v tem pogledu. Res je, da smo hlapčevali tujcem nad tisoč let, toda s tem smo tudi pokazali svojo življenjsko odpornost. Zakaj in čemu bi vzgajali našo mladino v hlapčevski miselnosti, kj se je že preživela, ko pa smo svoji gospodarji. Potreba je vzgojiti še naše male, da bodo imeli dovolj življenjske odpornosti in moči tudi v narodnostnem pogledu. — Preko časa ne moremo iti in ta zahteva več samozavesti in poguma od nas vseh!

J. Udovič.

V zmešnjavah pamet!

Poslednji meseci so nervoznost evropskega ozračja dvignili še bolj in niso zajeli le ožjih političnih krogov, marveč tudi široke ljudske plasti. Senzacije so si sledile druga za drugo in ugibanja prav tako. Vzdušje je postalo naravnost nezno in lahko mirno trdimo, da živimo danes malone po vsej Evropi v neprestano naraščajoči živčni napetosti, ki si želi sprostitve bodisi v tej ali oni obliki. Začetni potek političnih dogodkov je dovoljeval še nekako logiko, poslednji primeri pa so brez kakršne koli, tudi najmanjše logične verjetne podlage, zavoljo česar moremo mirno opustiti tako priljubljeno logično sklepanje, dokler se ne bo evropska situacija toliko preokrenila, da bo isto spet dovoljevala; zunanje-politični »preroki« so obupali in le še s težavo dobimo iz njih kakšne izjave, pa še te so do skrajnosti previdne.

Tem uspešnejši je postal čas za vaške (in seveda tudi mestne) klepetulje, ki doživljajo pravi zlati vek v teh dneh. Tudi v naši ožji in širši domovini jih je polno ter z neverjetno »sigurnostjo« pošiljajo med svoje rojake najbolj fantastične vesti. Kaj vse smo že slišali v poslednjih tednih; novica za novico je padala med hlastne mase in jih razburjala ter dajala povod za najrazličnejše govorce. In prepričani smo lahko, da so te »novice« našle v ljudstvu najplodnejših tal, če tudi so bile še tako neumne in na prvi pogled porojene v prevročih glavah. Razumljivo pa je, da vse take vesti že itak dovolj razgreti psihozi ljudstvu le škodujejo in po nepotrebnem odvrtačajo mirne ljudi od resnega dela. V naših dneh je namreč vsaka »novica« kakor olje ognju; ta sliši nekaj in drugi dodajajo: končni rezultat je, da so nekateri že videli čudne stvari v Ljubljani, drugi v Mariboru, Celju, Zidanem mostu, zopet drugi v Splitu, Dubrovniku in ne vem še kje. Tako po fantaziji nekaterih prenapetih in nerealnih ljudi dobivajo različne države vse drugačni geografski obraz, kakor so ga še imele pred eno uro ali dnem. Silke postajajo vedno strahotnejše, tu in tam se že bijejo in ljudstvu je zadoščeno: zbežati je dovolj in nikakor se ne more oprileti iz dobre volje potrebnega vsakdanjega dela. Takšno psihozo moremo razumeti; poraja se v vseh podobnih časih

so že zastareli in ki že rjavijo, pa se morajo spraviti na smetišče in nadomestiti s svežimi in novimi.

Za tako delo je seveda treba mnogo sil in trdne vere v dobro in pravično. Marsikdo med nami lo je v tem razvranem času izgubil. Stopimo od človeka do človeka, vzpodbudimo ga in vlijmo mu nove

in je ni mogoče preprečiti drugače kakor z resno, pametno presojo. Podlegajo ji pa tudi sicer trezno misleči ljudje, kajti v »dobah slučajev« se zdi tudi tem vse mogoče, četudi je še tako neverjetno; zato pa moramo razširjevalce takšnih vestí prijeti, kakor pravimo, »za jezik« in jim dopovedati, da spadajo njihove novice v sobo, kjer se ob kavi kratkočasijo s čeb-ljajem stare brezdelne ženske. Umetno ustvarjanje takšnih psihoz je namreč nad vse škodljivo.

Nočem morda trditi ali celo svetovati, da bi bili na današnji politični situaciji nezainteresirani, da ne bi s pozornostjo in s skrbjo zasledovali dogodkov okoli nas. Nasprotno, danes je bolj kot kdaj potrebno, da se zavemo sedanjega stanja in pa, da se ne prepuščamo golim slučajem, ki so vodili doslej. Ta miselnost nas nikakor ne sme obvladati, da ne bodo naši ljudje padali v malodušnost, iz katere ne bodo našli več isobnega izhoda in le resignirano zmajevali z rameni, češ:

Prišel je čas...

Pravijo, da so prvi pomladni dnevi praznik novega, komaj prebujenega življenja v naravi. In pravijo še, da se v mladem pomladnem soncu svetleje odraža človeška pot in odpirajo — vzporedno z bleskom novih prirodnih barv — naši notranjosti svetlejši razgledi. Skrivoma, z nasmeškom okrog ustnic se sprašujem — in morda se z mano vred sprašuje nemalokateri Slovenec: Kdo od nas zdaj še čisto tako oživlja te dni?

Mrzla in brezokvirna stvarnost je zasenčila upapolno pomladno sliko. Človek, ki je še včeraj veroval v visoke ideale človekoljubja in v dogledno izpolnitev Kristusovega naročila: Ljubi bližnjega kakor samega sebe, je zaprepaščen obstal pred nevidnim filmskim trakom zgodovine, ki se v poslednjem času vrtil z »amerikansko« hitrostjo. Nemalokateri narod, nemalokateri peoedi-ec, posebno v Evropi, je doumel resničnost misli, ki so več ali manj podobne kratkim, jednatim Beneševim besedam: ... življenje je in ostane borba — in jim pritrtil s stopnjevano pripravljenostjo...

In mi Slovenci! Zdi se, da smo tudi mi doumeli slične besede in misli; vsaj večina. Nismo jim pa še pritrtili z moško, neomajno pripravljenostjo. Že res, prenehala so marsikatera prav ozkostrana strankarska nasprotja, akademska mladina se je združila,

vere, da bo spoznal, da je danes čas bolj pomemben in bolj poln važnih odločitev, kakor je bil kateri koli pred njim, kajti zopet dobiva pogum in odločnost posameznika svojo važnost, seveda le tedaj, če sta povezana z zemljo in z ljudstvom, ki prebiva na tem kosčku sveta že tisoč let.

»Saj je itak vseeno!« Ne, vprav to utegne enako škodovati kot poprej omenjeno razširjanje fantastičnih vestí. Nam je potrebna vse drugačna taktika: naš položaj poramo presoditi stvarno, računati z vsemi možnostmi in se pripraviti za naše bodoče delo, v katerem bomo znali popraviti napake, ki smo jih zagrešili doslej. Četudi se giblje čas v znamenju slučajev in presenečenj (oziroma bolje: razočaranj), moramo vedeti, da bo prej ali slej tudi tega konec in da bosta logika in pravica v življenju malih narodov zopet dobila svoje mesto. Na drugi strani pa moramo vedeti, da se politično in kulturno zrelejši narod ne sme dati preplašiti od vsake vesti, ki ima svoj izvor ali v neumnosti ali pa v zlohotni propagandi. — Zato moramo kljub vsej nelogičnosti razvoja delati s pametjo, z razumom in brzdati svoja čustva toliko, v kolikor nam je to mogoče in v kolikor nam premočna omejitve naše čustvenosti ne postane kvarna!

Redki so, ki bi to omejevali in od človeka do človeka zidali obrambne zidove. Prenekateri slovenski izobraženec in »mladi gospod v šolah«, ki je izšel iz naroda, in ki bi v njem že lahko mnogokaj utrdil, je izgubil čut povezanosti s preprostim človekom. In videz je, da se je »odmaknien« šele v poslednjem času tega zavedel.

Zdaj, v ena in dvajseto slovensko in jugoslovansko pomlad naj bo sleherni slovenski izobraženec in študirajoč mladenci spet preprost zidar; zdaj naj bo tudi sleherni zaveden Slovenec, četudi neizobraženec, močan podpornik, kajti obema je treba v mnogo večji strpnosti kot kdaj prej in z roko v roki zidati od duše do duše obrambne zidove svojemu narodu in državi.

Klic na narodni strnitvi je namreč tu ob dvanajstih uri in treba se mu je odzvati, da ne bodo izpolnjene ostre besede: Prišel je čas, a človeka ni.

Prišel je čas, naš človek mora biti!

IZ VSEBINE

Nemška finančna politika.
Mariborska carinarnica.
Richard Jakopič.
Poljedelska proizvodnja.
30 let Zadrufne šole.
Gospodarski obraz kočevskega okraja.

7 dni domačih vesti

* V velikonočnem »Hrvatskem dnevniku« je izšla izjava dr. Vladka Mačka pod naslovom: »Naša sila je v nas samih«. Sila je slabo orodje za vladanje, pravi dr. Maček, ker sega samo tako daleč, do kamor more doseči njen nosilec s svojo fizično silo. To pa ni veliko in to vedo tudi nasilniki in zato skušajo svoje nasilje prikriti s kakšno idejo. Če se svet ne bo odrekel politiki nasilja, čaka narode novo svetovno klanje. — Mi Hrvati smo majhen narod in zato se ne maramo spuščati v razprave velikih narodov, temveč moramo gledati le na to, da varujemo svoje interese. Ne zahtevamo nič tujega, toda svoje bomo branili, kakor brani kmet svojo zemljo. Mnogi vojaški narodi so propadli, kmetjski pa so ostali. Hrvati smo kmetjski narod in vemo, da naroda ne tvorijo bajonet, temveč narodna zavest vseh posameznikov. Tako nas je učil Stjepan Radić. Naša sila je v nas samih. Tega se zavedamo in zato nas nobena sila ne more zlomiti. Zelimo, da svet pride iz mrzlice nasilja in vojne in da na načelih pravice in samoodločbe narodov ustvari vsaj del Božjega kraljestva na zemlji.

* V velikonočni »Politiki« je izšla izjava ministrskega predsednika Cvetkovića o naših notranjih prilikah. Poudaril je, da je danes naloga politikov, da se ustvarijo med nami boljši odnosi in da se omogoči sodelovanje vseh. Osebnih in strankarskih interesov morajo stopiti v ozadje, kadar gre za velike stvari. Narod pričakuje dejanja, ker je sit političnih kombinacij, fraz in obljub.

* V Beograd je prišel inž. Avgust Košutić, podpredsednik HSS. Sestal se je z voditelji srbske opozicije, s katerimi je najprej prišlo do popolnega soglasja v presojanju političnega razvoja. Potem je bil Košutić sprejet tudi od kneza namestnika Pavla ter od ministrskega predsednika Cvetkovića.

* Mestno električno podjetje mariborsko je lani oddalo naročnikom 26.955.000 kilovatnih ur toka. Konzum se je lani povečal za 2.465.000 kilovatnih ur, to je za deset odstotkov. Ljubljana je porabila lani toka le za 13 milijonov kilovatnih ur, dasi je še enkrat tako velika kakor Maribor. Kakor znano, dobivajo Mestna podjetja tok od falske elektrarne. Doslej je priključenih na omrežje že okrog 4400 motorjev z učinkom več kot 15 tisoč konjskih sil.

* Čeških turistov letos ne bo na Jadrano, ker jim je dovoljeno vzeti na pot samo deset mark ali sto čeških kron.

* Za novega poštne ravnatelja v Ljubljani je bil imenovan poštni nadsvetnik Jože Štukelj, star 45 let. Dosedanji ravnatelj dr. Anton Vagaja je že dalje časa bolehen in je bil upokojen.

* Za Veliko noč je bila v Ljubljani otvorjena razstava bolgarskega slikarja Pavla Francaliskesa, ki je razstavil že lani. Razstava je odprta do 16. aprila.

* Veliko razstavo slovanskih narodnih ženskih izdelkov bo obsegal letošnji pomladanski velesojem v Ljubljani od 3. do 12. junija. Razstavo priredita Splošno žensko društvo in Zveza gospodinj.

* Minoritski samostan v Ptujju slavi letos v Avgustu 700letnico svojega obstoja. Zato bodo od 5. do 7. avgusta velike slovesnosti. Samostan je leta 1239 ustanovil nadškof solnograški Eberhard II. Sedanja oblika je dobila mogočna stavba proti koncu sedemnajstega stoletja. Najlepši del samostana je menda refektorij v prvem nadstropju, ki ga krasi izredno lepa stukturna dela ter freske na stropu. Umetnine zase so tudi hrastove mize s podobami iz desetih božjih zapovedi.

* Po najnovjši statistiki je znašala tonaža jugosl. trgovinske mornarice v začetku letošnjega leta 413.823 brutto registrskih ton in se je v primeri s prejšnjim letom povečala za 33.881 brutto registrskih ton. Letos v začetku leta smo imeli 187 velikih parnikov, in sicer 81 parnikov za dolgo plovbo, 14 parnikov za veliko obalno plovbo in 92 parnikov za majhno obalno plovbo.

* Občina prišla na boben. Dne 21. t. m. se bo vršila na sodišču v Kočevju dražba nepremičnin, ki so last tamošnje mestne občine. Gre za gozdove, travnike, njive in razne stavbe v vrednosti 5 milj. 200.000 dinarjev. Pred nekaj leti je doživela Merkantilna banka v Kočevju polom, z njo pa je prišla v težave tudi Mestna hranilnica kočevska. Ker mora občina Kočevje jamčiti za obveznosti svoje hranilnice, pridejo sedaj nepremičnine na dražbo, da se zadovolji vsaj glavni upnik Hranilnica dravske banovine. Računajo, da izkupiček dražbe ne bo zadostoval za poravnavo vseh dolgov.

Konec samostojne Albanije

Italijanski kralj postal tudi kralj Albanije

ITALIJANSKI KRALJ POSTAL TUDI KRALJ ALBANIJE.

»Klepet v Rimu«, o katerem je pisala »Edinost« že pred tedni, je bil resnica: Italija je zasedla Albanijo. Ta zasedba se je izvršila tako na naglem in tako nepričakovano, da bo mogoče šele čez leta dognati vse vmesne postaje tega političnega razvoja. Saj je pred dobrim letom, ko sta se poročila kralj Zogu I. in madžarska grofica Geraldina, še bilo videti, da si osianeta Albanija in Italija za večne čase prijateljici. Na poročnih slavnostih so bile navzoče še mnoge italijanske visoke politične osebnosti in sam zunanji minister grof Ciano je tedaj še plesal z veselo nevesto.

Dogodki so se razvijali z veliko naglico: 2. aprila je Italija izročila albanski vladi sledeči

ULTIMAT.

1. Da sme v vsakem trenutku izkrcati svoje čete v Albaniji. 2. Da italijanske vojaške oblasti lahko kontrolirajo vsa obrambna dela v Albaniji. 3. Da se Italijanom, ki žive v Albaniji, dajo iste politične pravice kot jih uživajo Albanci,

da lahko postanejo tudi narodni poslanci in državni uradniki. 4. Da se odpravi zunanje ministrstvo in da rimska vlada zastopa interese Albanije v inozemstvu. 5. Italijani zahtevajo, da se imenuje italijanski generalni tajnik v vsah albanskih ministrstvih. 6. Da italijanski poslanik v Tirani postane član albanske vlade, v zameno, da albanski poslanik v Rimu lahko postane član italijanske vlade.

Ta ultimati so Albanci odbili. Italijani so odgovorili na to z

NAPADOM Z MORJA IN IZ ZRAKA.

Tisoči italijanskih vojakov so preplavili Albanijo, ki se je poizkusila braniti, a je podlegla premoči, saj so se branili vglavnem le orožniki, policisti in nekaj prostovoljcev. Morali so se umakniti proti notranosti v gore, kjer se po nekaterih poročilih še vedno vršijo tu pa tam male praske. Toda italijanske čete so že prišle na jugoslovansko mejo.

KRALJ IN VLADA,

okoli katerih se je v zadnjem trenutku zbralo vse albansko ljudstvo, so se umaknili najprej v notranost dežele, potem pa v Grčijo, kjer je kraljica, ki je tik po porodu, hudo obolela.

JUGOSLAVIJA

je bila od italijanske vlade sproti obveščena o položaju in se je Mussolini za jugoslovansko korektnost pri zadnjih dogodkih toplo zahvalil. V Beogradu so veselili, da je Jugoslavija s tem, da je Italija zasedla Albanijo, povečala svojo mejo s prijateljskim italijanskim narodom. Posebno so bili v Beogradu iznenadeni, ko so iz članka znanega italijanskega novinarja Virginija Gayde, izvedeli, da je nameravala Albanija s svojo vojsko napasti Jugoslavijo ter zavzeti Kosovo in morda še nekatere kraje in mesta Jugoslavije. Te načrte je Italija nesebično preprečila in tako s svojimi bombniki rešila mir na Balkanu in morda tudi svobodo Jugoslavije.

VELIKI SVET ALBANSKIH POGLEVARJEV,

ki so ga sklicale okupacijske oblasti, je sklenil najtesnejše gospodarsko in vojaško sodelovanje z Italijo in ponudil albansko kraljevsko krono Viktorju Emanuelu III. Novo albansko vlado je sestavil Sef Verlazi. Albanija je postala sestavni del italijanskega imperija.

Nova finančna politika Nemčije

(Po »Tempsu« z dne 3. 4. 1939.)

Koncem marca tega leta je bil v Nemčiji objavljen nov finančni načrt, ki naj služi za nadaljnje vodstvo nemškega gospodarstva. Glavna njegova poteza je uvedba takozv. davčnih bonov. Da pa moremo razumeti spremembe, ki jih novi načrt uvaja v nemško politiko finansiranja, katere nova etapa se z njim odvarja, moramo nakazati njen razvoj v zadnjem letu.

Marca 1938. je dr. Schaht, takrat še vodja nemške državne banke, ustavil izdajanje menic, s katerimi je do tedaj skozi tri leta v glavnem finansiral ogromno nemško oboroževanje, obenem z vedno večjim zadolževanjem države. Izdajanje novih menic je ustavil zato, ker je vodil brez dvoma v inflacijo. Dr. Schaht je bil mnenja, da je spričo obsega, ki ga je ta izdaja že dosegla, kakor tudi spričo dejstva, da je zaposlenje delovne sile in produkcija v Nemčiji doseglo najvišjo, ne več premostljivo točko, nujno treba prekiniti s temi izdajami, da se izogne neskladnosti med notranjimi cenami in vrednostjo denarja, ki bi nastopila s porastom prvih in padcem druge.

Takojšna ustavitvev navedenih izdaj menic pa bi imela za posledico, da bi se v bodoče državni izdatki, tudi izdatki za oboroževanje, morali kriti le iz dohodkov, ki bi jih donášali davki in posojila. Zato je dr. Schaht nameraval navedeni prehod izvesti postopoma. Da bi ga olajšal je sklenil izdati 6 mesečne bone, dokler davčne mere in posojila ne bi mogle kriti vseh potreb države. Omenjeni boni pa se niso mogli escomptirati, vnovčiti, marveč so služili le za jamstvo za predujme na vrednostne papirje, z drugimi besedami, sposobni so bili le za lom bard. Niso se mogli obnavljati oz. podaljševati, izplačati jih je bilo vedno, ko so zapadli, bodisi iz davčnih dohodkov, bodisi z donosi dolgoročnih ali srednjeročnih kreditnih operacij.

□ Romunski zunanji minister Gafencu in turški zunanji minister Saradzoglu sta se sestala v Ankari in se sporazumela, da je treba miroljubno in odločno politiko balkanskega sporazuma, ki ima namen ojačiti varnost in neodvisnost prijateljskih in zaveznih narodov ter okrepitev zvez z narodi, ki se strinjajo z duhom solunskega pakta, odločno nadaljevati.

□ Skupna demonstracija francoskega in angleškega bojnega brodograja bo pred Sueškim prekopom in ob turški obali od 17. do 20. aprila.

□ Madžarska in Peru sta sporočila tajniku Društva narodov, da izstopita iz društva.

□ »Newyork Times« v svojem uvodniku pravi glede ameriškega zakona o nevtralnosti, da je potrebna pozitivna zunanja politika, ki bo jasno določila, katerim državam bo USA v primeru vojne dobavljala orožje. Najboljše sredstvo za preprečenje vojne je, da Amerika podpre vojaško in diplomatsko akcijo držav, ki bi bile ogrožene.

□ V Eupenu, v pokrajini, ki je bila po svetovni vojni odločena od Nemčije in dodeljena Belgiji, so pri občinskih volitvah združene nemške stranke propadle.

Ti ukrepi dr. Schachta pa so temeljili na preoptimističnem presojanju zmogljivosti nemškega gospodarstva, ki ni imelo stvarne osnove. Dasi so se donosi davkov povečali v enem letu za 3 in pol milijarde in čepraj je država s posojili prejela v l. 1938. nadaljnih 8 milijard, vsi ti dohodki niso krili vseh potreb Hitlerjeve Nemčije v tem letu. Najvidnejši dokaz zato je bilo gibanje letečega dolga, ki je maja 1938 dosegal komaj 2 in pol milijardi mark koncem istega leta pa že 5 milijard. Še več, zadnje posojilo, emitirano novembra 1938. je bilo podpisano z največjo težavo, kar je dokazovalo, da možnosti za uspešna posojila padajo.

Dr. Schacht je torej ali precenjeval finančno zmogljivost III. Reicha, ali pa so njegove predpostavke bile omajane s porastom izdatkov, ki so jih povzročile zasedba Avstrije in priključitev Sudetov ter izredne vojaške mere v zvezi z mednarodno napetostjo, ki so jo gornji dogodki povzročili. Eno je gotovo, da je s svojo politiko doživel neuspeh. Povratek k neobičajnemu gospodarjenju se je izkazal za nezdružljiv z »dinamizmom« nacional-socialističnega III. Reicha. Kakor znano je dr. Schachtu zato sledil dr. Funk, dotedanji minister narodnega gospodarstva.

Njegova naloga ni bila lahka. Na eni strani je Hitler odklonil mere, ki jih je uvedel dr. Schacht, na drugi strani je nasledniku naložil, da ohrani stabilnost cen in mezd, kakor v preteklosti, da ostane vrednost denarja nedotaknjena. Dr. Funk bi tedaj moral opustiti mere dr. Schachta proti grozeči inflaciji, obenem pa preprečiti učinke slednje. Novi načrt, ki je bil objavljen koncem marca tega leta, skuša rešiti to nalogo. Predno bomo prešli na njegovo razlago, bomo morali podati ogroditve finančne politike III. Reicha.

Vito Kraigher.

□ Dočim poročajo nekateri listi, da je že 300 italijanskih oficirjev zapustilo Španijo, se z druge strani trdovratno širijo poročila o vedno novih italijanskih transportih v Španijo.

□ Romunski listi javljajo, da bo v kratkem v Romunijo prispela posebna angleška komisija pod vodstvom znanega angleškega finančnika sira Leitha Rossa. V gospodarskih in političnih krogih računajo, da bo ob tej priliki podpisan daljnosežen gospodarski sporazum, v katerem se bo Anglija zavezala gospodarsko podpreti Romunijo. V zameno za romunske pridelke in surovine bo Anglija dobavljala orožje in letala.

□ Francoski poslanik v Burgosu, maršal Petain, se je vrnil v Pariz, ker pravi, da v tem času ne more ničesar opraviti. Pravijo, da se ne bo več vrnil v Španijo.

□ Na Kitajskem se je pričela velika Cangkajškova ofenziva. Japonci trdijo, da so vse napade odbili, Kitajci pa in nekateri inozemski dopisniki govorijo o uspehih posebno v pokrajinah Sansi in Honan, kjer se baje Japonci umikajo.

□ Tokio ima po zadnjem uradnem številu 6.830.523 prebivalcev in je danes drugo največje mesto na svetu.

7 dni po svetu

□ Izjavi Chamberlaina in Daladiera v angleškem oziroma francoskem parlamentu, ki so ju tako nestrpno pričakovali, sta podali jamstvo za Romunijo in Grčijo, ki bi ju Anglija in Francija branili prav tako kakor Poljsko, če bi bili napadeni. Nemški tisk niso prišlo o presenečenju in ogroženju, ki sta ga izzvali obe izjavi v Bukarešti in o veselju v Beogradu, da se izjava o jamstvu mej ne nanaša tudi na Jugoslavijo.

□ Zvezni svet v Švici je odobril nov kredit 190 milijonov frankov (2 milijardi din) za potrebe narodne obrambe. Vojaška oblast v Bernu pa je izdala poziv moškimi in ženskam, naj se do 16. aprila javijo za prostovoljno delovno službo.

□ Iz Anglije so izgnali tri Nemce, ki so bili v zvezi z nemško tajno policijo in drugimi nacionalno-socialističnimi organizacijami.

□ 2. maja se bo vršila v Španiji velika Francova zmagovita parada, ki se je bodo udeležile tudi italijanske čete. Po tej paradi bi ne bilo nobenih razlogov več, da se ne bi vrnile te čete v Italijo. Francija in Anglija upata, da se bo to tudi zgodilo.

□ Albansko poslanstvo v Parizu je prav tako kakor preje češkoslovaška poslanstva v demokratičnih državah, odklonilo priznanje sedanjega stanja v Albaniji in se smatra slej ko prej za edinega pravnega zastopnika zakonite kraljevske vlade.

□ Argentinska vlada je aretirala voditelja argentinskih nacionalno-socialističnih Nemcev Müllerja, radi rovarjenja proti državi. Prišlo je do posredovanja Nemčije, ki pa še ni prineslo nobenih drugih uspehov, kakor zagotovilo, da se bo zadeva še enkrat točno preiskala.

□ V Lodzu na Poljskem, so imeli pripadniki nemške manjšine zborovanje, na katerega so prišli tudi nekateri v uniformah in v znamenitih belih nogavicah. Poljske oblasti so vsakega nosilca teh nogavic obsodile na obetno denarno kazen, 20 zlotih (kakih 180 din).

□ Roosevelt je na konferenci tiska dal izjavo, ki je vzbudila po vsem svetu veliko pozornost. Dejal je, da se strinja s pisanjem »Washington post«, ki je dokaj jasno opredelila stališče Američanov v morebitni vojni. Roosevelt je rekel, da bi bile USA, prisiljene, da bi priskočile na pomoč Angležem in Francozom, če bi se ti borili proti nadvladi sveta po totalitarnih državah. To je najjasnejša izjava, ki je prišla v zadnjih letih izza Oceana.

□ Iz Rima poročajo, da bo v kratkem odpotovala posebna gospodarska delegacija v Romunijo, Grčijo, Bolgarijo in Jugoslavijo, da se s temi državami pogaja radi razširjenja trgovinskega prometa.

□ V Italiji imajo posebne urade, ki vodijo pregled, koliko so kmetje prideli žita. Kar rabijo za nujno domačo potrebo, lahko obdržijo, drugo pa morajo oddati državi. Zadnje čase so kmetom pri oddaji žita, ki ga je država letos še precej visoko plačevala, odtegnili 10 odstotkov, češ, da je žito premalo izčiščeno. Sedaj se je pa izkazalo, da so voditelji teh uradov žito pokradli in zato toliko odtegovali kmetom.

„Odstranimo ovire...!“

Pomemben je čas, v katerem živimo. Zato je potrebno, da se seznanimo s položajem in si predočimo ovire naše stabilnosti; ter si ustvarimo pogoje, da se ob pravem času zgradi jez, ki bo zagotovil našo varnost in zaščito, da se zgradi dovolj odporna tvorba zlasti ob naših mejah, ki so izpostavljene vplivom tako v gospodarskem kakor v kulturnem in narodnostnem pogledu. Ob času velikih dogodkov v evropski zgodovini, stojimo mi Slovenci na razrahljani osnovi naše narodne skupnosti, kar nam vzbuja resne skrbi v tem nepripravljenem položaju.

Kot glavni pogoj za odstranitev ovir, ki so tako občutne med našim narodom in ki nam jemljejo potrebno življenjsko inicijativo in zmožnosti, je rešitev vseh perečih družabnih problemov na način, ki bo zagotovil enakopravno medsebojno sožitje prizadetih slojev. Na žalost moramo priznati, da je za to stran zlasti ob naši meji tako malo razumevanja in to tembolj vpliva na nezavednost in brezbrilnost za javno delo. Ako obrnemo večjo pozornost na stanje delavskih slojev v obmejnih krajih, se nam razkriva nevesela podoba socialne neurejenosti, ki se zajeda v meso in kri proletarijata, kateri koleba v hudi življenjski borbi, ako hoče zadostiti svojim najnujnejšim življenjskim potrebam. Žalostna stran se nam razkriva ob pogledu na mnoge viničarske družine, ki živijo v skrajno pomanjkljivi zaščiti. Ta proletarijat ima svojo uredbo, ki pa se žal dandanes le redko kje izvaja. Viničarjem še do danes niso priznane minimalne mezde, ki bi vsaj delno ublažile nepopisno budo tolkih družin. Vsekakor bi bilo to potrebno ob naši severni meji, kjer posedajo naše številne vinograde še dvoletniki — tujci, ki si kopicijo na račun krvavih viničarskih žuljev izdaten dobiček. Imamo mnogo služajev, da so ti dvoletniki po sramotnih cenah plačevali viničarje pri kopi v vinogradih in to od 6—10 din, dočim so ti gospodje dvoletniki prodajali svoje vino čez mejo izračunano po naši valuti po 16—20 din. Ta gospoda kajpak zna izkoristiti te ugodnosti in razpolaga s kapitalom pri dobrem življenju pri nas, dočim se mora ubogi naš viničar ubijati za tako bomo plačo. Ali ni danih možnosti, da se v tem pogledu naš viničar zaščiti? Vroča želja teh prizadetih ljudi, da se jim pomaga, postaja tem bolj upravičena, da se poživijo in ohrani narodna zavest v teh rešitvenih časih. Dovolj smo siti samo suhih obljub in lepih besed, ki same na sebi ne morejo zadostiti življenjskim potrebam tega stanu, ampak zdravih dejstev je treba pokazati in to čimprej...

V enakem ali v mnogih primerih še v slabšem položaju se nahaja naša podeželska služinčad. Mnogo žalostnih slučajev se nudi po številnih kmetijah, kjer se neizmerno prebija v napornem delu kmečki hlapec in kmečka dekla, ki ju moramo marsikje primerjati s pravimi trpini, ako precenjujemo delo s prejšnjo plačo, ki dosega po večini le od 40—80 din za hlapec in od 30—60 din za dekle. Ali je to pravično in je li mogoče pri tem izhajati kot človek na svojem mestu?

V takšnih razmerah živi naš delavec ob meji. Upoštevati moramo seveda koristi vseh, ako hočemo pametno urediti naše bodoče življenje, ne oziraje se na stanove in poklice. Naj ne bo več v bodoče med nami mesta za onega, ki bi drznil kratiiti tovrstno socialno enakopravnost. Vsekakor pa je rešitev teh vprašanih tem nujejša, ako hočemo ustvariti nove odporne sile, ki bodo kos bodočim nalogam.

Joško Rajh.

Pogubno streljanje

Vsako leto se o Velikonočnih praznikih mnogo strelja. Stara navada je, da se ljudje v prazničnih dneh, ko nimajo ničesar drugega delati, zabavajo s to svojo jevrstno zabavo. Zabava sama pa rodi marsikje mnogo bridkosti — in ni jih praznikov, ki ne bi zahtevali smrtnih žrtve. Tako vlada v marsikateri hiši mesto prazničnega razpoloženja in pomladanskega velikonočnega veselja jok in žalost, in ne sme tudi slovenski javnosti biti vseeno, da se žalostni slučajji leto za letom ponavljajo in napravijo iz črste, zdračevanja in napravnice iz črste, zdračevanja slovenskega fanta mrliča ali invavega. Kljub temu, da vidijo ljudje leto za letom ob streljanjih hude nesreče, se zgoščajo žalostni slučajji ponovno in v hiše se de žalostni mesto vesela žalost, mesto blagoslova imajo na Veliko noč v hiši — mrliča. Pa četudi odtrga temu ali onemu samo prst, je to dovolj velika nesreča. Če pomislimo, da je to izgubo povzročila neumna navada, ki nima prav nikakega smisla.

Posebno žalostno je pa še v tem slučaju, da so žrtve takšnega streljanja otro-

30 let zadružne šole

Preteklo sredo, 5. t. m., je praznovala zadružna šola v Ljubljani 30letnico svojega obstoja, združeno z zaključkom šolskega leta 1938-39.

V svojem otvoritvenem govoru je orisal ravnatelj g. G o g a l a zgodovino zadružne šole in se spomnil njenega ustanovitelja dr. Janeza Ev. K r e k a, ki je že pred 30 leti spoznal kako velika je potreba po šoli, ki bi vzgajala dobre in sposobne zadružne delavce. Zadružna šola je vršila to nalogo vse do danes uspešno, čeprav se je morala včasih boriti z največjimi težavami. Toda, vključ vsemu je dala našemu združništvu v 30 letih 858 zadružnih delavcev, kateri pa ne izhajajo samo iz slovenske kmetije, ampak tudi iz Hrvaške, Dalmacije in Bosne; saj so prav gojenci zadružne šole v Ljubljani v naših bratskih pokrajinah najuspešnejši združni propagatorji. Velik napredek je dosegla šola lansko leto, ko je bila razširjena v dvoletno Tako ji je sedaj omogočeno, da odhajajo iz nje res dobro vzgojeni in za delo sposobni delavci, ki bodo brez dvoma v polni meri uveljavili svoje mlade sile v slovenskem združništvu. Za ravna-

teljem G o g a l o je spregovoril bivši ravnatelj začelov šole in želel šoli v bodoče natelj dr. R e m e c, ki se je spomnil pričim več uspehov.

Sledil je javni izpit učencev obeh letnikov, ki je pokazal, koliko in kako obširno se predela v šoli tvarina tekom šestih mesecev. Izpit je obsegal vse predmete: knjigovodstvo, računstvo, slovenski jezik, zgodovina, pravico, gospodarstvo, zemljepis, vodstvo kreditnih zadrug, vodstvo pridobitnih zadrug, blagovnanstvo, menično in čekovno pravo, promet, krščansko etiko, trgovinstvo, trgovsko pravo, strojeslovje, železniške tarife in carinstvo. Uspehi učencev so najboljše; II. letnik je končalo pet učencev z odličnim uspehom, deset s prav dobrim in deset z dobrim uspehom, I. letnik pa je končalo šest učencev z odličnim, osem s prav dobrim, 17 z dobrim, trije z zadostnim, 2 z nezadostnim, štirje pa so med letom izstopili.

Zastopnik kmetijskega ministrstva, in-spektor U d j v a s l i č, je čestital vodstvu šole k doseženim uspehom. Podčrtal je veliki pomen šole za južne kraje, zlasti

pa za slovensko kmetijsko združništvu, kateremu daje šola svoje najboljše delavce. Zastopnik kr. banske uprave referent P u š je obljubil šoli tudi v bodoče s strani banovine vso pomoč in ji želel v bodoče največ uspehov. Predsednik Zveze slovenskih zadrug g. I v a n P i p a n, je v svojem govoru izrazil željo, da dajo učenci šole našemu združništvu več združnega duha, kot ga pa imajo danes.

Zadružna šola je pred vojno vzdrževal kranjski železni odbor, po vojni pa Zadružna zveza in Zveza slovenskih zadrug s pomočjo upravnih oblasti. Z razširjenjivo šole v dvoletno so se stroški znatno zvišali, kar je prevzelo nase v glavnem kmetijsko ministrstvo. Vendar pa šola šestokrat ni mogla radi gmotnih težav v polni meri vršiti svojih nalog. Iz teh razlogov je tudi morala odpasti napovedana slavnostna proslava 30letnice, ki bi se morala vršiti 11. novembra 1938.

Kot prijatelji združništva želimo šoli v bodoče čim večji razmah, da bo v stanu vršiti svoje velike naloge. Absolventom pa želimo pri njihovem delovanju na združnem polju kar največ uspehov!

Kmetijski svetnik Viljem Rohrman

Viljem Rohrman zavzema odlično mesto v vrsti naših najboljših kmetijskih strokovnjakov, kmetijskih učiteljev, kmetijskih pisateljev in kmetijskih organizatorjev. Njegove svetle odlike so bile med drugim zgleđna delavnost in vztrajnost, vestnost in točnost, pa — ne naposled — čista poštenost in pravičnost. Zato tudi njegova izredna doslednost v izvrševanju službenih in človečarskih dolžnosti — bilo na levo, bilo na desno — ni bolelo nikoga, ki je bil enako resne in enako dobre volje za obče dobro, kot je bil vedno rajnik sam.

Skupina takrat vodilnih slovenskih kmetijskih strokovnjakov mi je pisala za Novo leto 1929, tudi tole: »Prišel bo čas, ko se bodo krivice popravile. Veseli nas zares, da ne klonete. Korajža in pravica sta še vedno zmagali.« — Spodaj — med podpisami drugih stanovskih tovarišev — je Viljema Rohrmana značilni, strumni podpis, kakršen je bil on sam vse do zadnjega.

In jeseni leta 1930, ko je že odlagal svoje razne javne posele in smo mu priznavali velike zasluge, se nam je zahvaljeval — kot je sam dodajal — toliko bolj toplo, ako je videl, da prihajajo priznanja od poklicanih strokovnjakov, češ: »Delal sem, dokler se je dalo. Nekaj časa pa želim uživati tudi prostost življenja.«

Kako mu je bila pri srcu usoda poštenjakov, ki se jim je storila kaka krivica, je ponovno razvidno iz njegovega drugega pisma, ko veli: »Zato želim iz srca, da se popravijo krivice... Upam, da se bo to tudi zgodilo. Božji mlini meljejo počasi...« Koliko vedrega optimizma in tople plemenitosti je v teh besedah!

Pozneje si nisva več mnogo dopisovala. Rohrmanovo 70letnico smo obhajali v ljubljanski Kazini, ko smo si zaobljubili zvesto pobratimstvo.

Viljem Rohrman se je rodil 11. maja 1862 v Novem mestu. Bela smrt nam ga je vzela 5. aprila t. l., tik pred 77. letom njegovega tako tvornega življenja.

Po gimnazijskem študiju v Novem mestu se je posvetil kmetijski stroki in je do-

vršil višjo kmetijsko šolo v Tetschen-Liebwerdu na Češkem leta 1883. z odličnim uspehom. Prakticiral je na veleposestvu kneza Thuna v Perucu in na tedanjem cesarskem veleposestvu v Črvenem Avjerdu pri Pragi, že 1. maja 1884 pa je bil imenovan za pristava ali adjunkta Vinarske in sadjarske šole na Slapu pri Vipavi. Ko se je ta kmetijska šola leta 1886. preselila na Grm v Novem mestu, je prišel z njo tudi Rohrman v svoj rojstni kraj. Leta 1907. je stopil ravnatelj Rihard Dolenc (1849—1919) v pokoj. Sledilo je imenovanje Viljema Rohrmana za ravnatelja grmske kmetijske šole, ki ji je načeloval prav za prav do leta 1919. Na njej je namreč deloval 1884—1919, torej dolgih 35 let — sicer s kratkim presledkom med svetovno vojno — nato pa trajno v Ljubljani, kjer je bilo treba — po našem zedinjenju — urediti kmetijsko službo za nove razmere, pri čemer je vneto in odločilno sodeloval do svoje upokojitve. Naravno je bilo, da so mu dodelili referat za kmetijsko šolstvo. V tem času je izdelal med drugim tudi načrt za organizacijo kmečko-nadaljevalnega pouka. Vse življenje je pošteno delal, snoval in ustvarjal, pa se tudi sam neprestano strokovno izpopolnjeval. Posejal je posebne strokovne tečaje, je mnogo potoval po tujini in pririel večje poučne izlete s slovenskimi kmeti. Tako mu je bil splošni napredek domačega kmetijstva pri srcu!

Rohrman je uspešno sodeloval pri mnogih kmetijskih organizacijah. Nekateri je tudi sam ustanovil. Posebej pa naj omenimo Kmetijsko družbo, ki ga je leta 1927. odlikovala z imenovanjem za častnega člana. Pri njenem glasilu »Kmetovalcu« je sodeloval od leta 1884. do leta 1930, sam pa ga je urejeval od 1. 1922. do 1. 1930. Sadjarsko in vrtnarsko društvo v Ljubljani, čigar dolgoletni predsednik je bil, je imenovalo Rohrmana leta 1933. za svojega častnega predsednika. Prav tako ga je odlikovalo s častnim predsedstvom Društvo kmetijskih strokovnjakov za Slovenijo v Ljubljani.

Viljem Rohrman je bil čisto posebno plodovit kot strokovni pisatelj. Stotine njegovih kmetijsko-gospodarskih navodil, člankov in razprav je po mnogih letnikih raznih časnikov, ki so vredni, da bi jih kdo zbral, uredil in priobčil. Trajne vrednosti so Rohrmanove knjige: »Poljedelstvo« v treh zvezkih je izdala »Družba sv. Mohorja«, »Kmetijsko gospodarstvo« je izšlo v treh izdajah, »Zbirka kmetijskih nauk« pa v dveh zvezkih — razen drugih izdanj manjšega obsega. Moramo poudariti, da so najvažnejša Rohrmanova dela iz dobe, ko je bila slovenska kmetijsko-strokovna književnost še silno revna in je bilo treba orati — celino. Njegove brazde so kaj izdale in te setev bogato obrodila. Tudi najmlajši slovenski pisci o nekih kmetijskih panogah ne morejo mimo Rohrmanovih del, ki so ilmi še za nedogledno dobo zanesljiva osnova in dober kašipot. Rohrman je gradil slovensko kmetijsko in kmečko prosveto. Bil je z vsem srcem iskren prijatelj kmečko-delovnega ljudstva in zvest pospeševatelj vseh njegovih teženi. Da se mu malo oddolžimo, mu iz hvaležnosti posvečamo te skromne vrstice v njegov trajen spomin.

Da, stebri, pionirji našega kmetijskega napredka in naše kmečke prosvete se raz-

meroma naglo rušijo. Može — kar povejmo — iz dobre »stare šole« so zmeraj bolj redki. Naj imenujemo nekatere, ki so se preselili samo v poslednjih 20 letih v boljše življenje, kjer ni razočaranj, in pomenijo za nas veliko izgubo: Rihard Dolenc 1919, Gustav Pirc 1923, Ivan Belle 1924, Bohuslav Skalický 1926, Anton Puklavac 1930, Francišek Gombač 1938, še nedavno Franc Zweifler, ki je tudi mnogo let deloval na našem ozemlju, in zdaj naš nepozabni Viljem Rohrman.

Za njimi so prihajali in — naravno — še prihajajo in bodo prihajali kmetijski strokovnjaki mlajšega rodu. Da bi jim bila usoda mila! Da bi — v boju za pravico in resnico, v boju za staro pravdo — doživljali čim manj razočaranj! Da bi po možnosti še prekašali svoje zgleđne prednike v ljubezni do kmetijske stroke, do kmečkega stanu in v pospeševanju dobre skupne stvari za blago našega naroda in državne skupnosti! Takšen je bil vedno tudi najstarejši slovenski kmetijski svetnik Viljem Rohrman.

Andrej Zmavc.

Zboljšanje razmer na delovnem trgu

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani, v čigar področje spada vsa Slovenija, izdaja vsak mesec statistiko zaposlenosti, ki nudi verno sliko razvoja delovnega trga v dravski banovini. Pri proučevanju teh poročil in medsebojni pri merjavi dobimo jasno sliko o postopnem zboljšanju gospodarskih prilik v Sloveniji.

Po najnovejšem izkazu je bilo v preteklem mesecu marcu pri Okrožnem uradu zavarovanih povprečno 95.712 delavcev in nameščencev. V tem številu so všteti tudi zavarovanci organov Okrožnega urada, to je Trgovske bolniške blagajne itd., izvzeti pa so zavarovanci Bratovske skladišnice in pa železničarji. Od februarja do marca se je število zavarovancev povečalo za 3314 oseb, v istem času preteklega leta pa za 2225. Predlanskim je bil sezonski dvig v tem času večji in je znašal 4325 zavarovancev. V primeri z marcem lanskega leta je bilo število zavarovancev za 3395 večje, v primeri z letom 1933. pa, ko je bila gospodarska kriza na višku, za celih 24.918. Število je še ugodnejše, ako pomislimo, da je bilo v marcu za 2723 več zavarovancev nego v poslednjem letu pred krizo, to je 1930. Iz teh suhih števil vidimo, da se gospodarske razmere v Sloveniji polagoma le boljšajo, dasi pri nas ni tempo tako nage, kakor v ostalih delih države.

Razmere na delovnem trgu so se zboljšale tudi v tem pogledu, da plače polagoma rastejo. V preteklem mesecu marcu je znašala povprečna zavarovana mezda 25.22 dinarjev na dan, kar pomeni tekom enega leta porast za 1.32 dinarjev dnevno. Seveda se je analogno povečalo tudi število skupne zavarovane mezde, ki je v preteklem mesecu znašala že 2 milijona 414.000 dinarjev. V enem letu se je skupna zavarovana mezda povzela za okroglih 207.000 dinarjev.

Iz poročila Okrožnega urada vidimo nadalje, da se razveselivo dviga število zaposlenih v nekaterih panogah gospodarskega življenja. Razmeroma najboljše je porast zavarovancev v gradbeni in lesni industriji, znak, da se tudi v tej panogi razmere polagoma boljšajo. Zelo visoko je število zaposlenih v tekstilni industriji v Sloveniji, v kateri ima Okrožni urad sedaj že približno 17.200 članov.

Kulturna obzorja

Rihard Jakopič

Ob slikarjevi sedemdesetletnici

»Pri nas je bila umetnost luksus, ne notranja, temveč zunanja potreba. Slike so nastajale, ker so naši dedje hoteli posnemati tuje odlične običaje, ker so sobne in cerkvene stene klicale po dekoraciji, ker je bilo treba ohraniti spomin rajnih in so v ta namen potrebni portreti. Umetnost postane slovenska tedaj, kadar nam postane življenjska potreba, kadar bomo iskali sebe v njej.« (Izidor Cankar: Obiski, 49.)

Tako jasno in določno pred Jakopičem se miče ni obsodil praznega slikanja radi praznih znanjih, skoro bi rekel, banalnih momentov. In pri tem ne smemo pozabiti, da je bilo to v dobi, ko v Evropi še dolgo ni zamrl zadnji klic po umetnosti radi umetnosti! V tem času si drzne izreči slikar, ki ga smatra naša stara in starokopitna kritika kot nerazumljivega, ljudstvu tujega, nekaj misli o socialnem poslanstvu umetnosti, kakor jih še danes marsikdo ne bi rad priznal. Ta njegova jasna zavest sega preko njegovega časa, kakor postaja vedno sodobnejši duh njegove umetnosti, ki kljub njegovi časovno opredeljeni tehniki ni ostal pri naturalističnem impresionizmu.

Toda kdo bi govoril pri Jakopiču o umetniških strujah! Kdo bi ga silil v teoretične okvire, saj bi mu delal vsakdo le silo? Le tisti, ki so gluhi za Jakopičevega duha in slepi za baržunasto mehko njegovih modrih, rdečih in rumenih barv!

Pred skoro tridesetimi leti, ko je bil enajstirideset let star, je rekel: »Jaz sem sedaj šel na začetku svoje umetnosti, doslej je bilo vse le priprava...« Tako more govoriti le umetnik, ki se zaveda, da njegova umetnost ne zastari.

Jakopičevi življenjski podatki

Rođen se je 12. aprila 1869. v Ljubljani. Po dovršeni realki je šel na umetnostno akademijo na Dunaj, od tod na akademijo v Monakovem, kjer je obiskoval tedaj znamenito Ažbetovo šolo. 1900 se je vrnil v Ljubljano, živel nekaj let v Škofji Loki, bil od 1903—1904 v Hynaisovi šoli v Pragi in se 1906 za stalno naselil v Ljubljani.

Zvonček št. 4. Ta številka prinaša: Pesem L. Zupanca »Zeleni Jurij«, Davorina Ravljena sestane »Golobčki«, pesem E. L. Gangla »Metka Kapušinova«, rusinsko velikonočno povestico »Lesena potica«, note L. M. Škerjanca »Aprile«, L. Zupanca »Tri ribniške za dobro voljo«, Franja Čičeka nadaljevanje »Prigode palčka Bobka«, podkarpatsko pravljico Jos. Spilka »Konj za zlato grivo«, pesem V. Bitenca »Ko je zarja zagorela...«, A. Sič »Zvezdica«, portugalsko pravljico R. Svoboda »Radovedna deklica«, pesmico »Velikonočno darilce«, Ivan Razpotnik nadaljuje »Skrivnost zelene jame«, čudežno velikonočno pravljico Vinka Bitenca »Princesa Pomaranča«, Manice Komanove »Napačno razume« itd.

„Nastanek in razvoj sveta in življenja“

O teh vprašanjih, katere obravnavajo že mnoge razprave, je izšla pred kratkim tudi 70 strani obsegajoča knjižica pod gornjim naslovom. Knjižica obravnava to, čisto težko in še ne povsem dognano snov na zelo preprost način in upošteva najnovejša mnenja znanosti. Razdeljena je na dva dela: na sam »Nastanek in razvoj sveta in življenja« ter na življenje prvobitne človeške družbe. V prvem delu so sledeča poglavja: 1. Kako je nastalo vseмирje in naša zemlja. 2. Kakšno je vseмирje in kakšna je bodočnost zemlje. 3. Kako so nastala živa bitja. 4. Od prabitij do človeka. 5. Kako, kje in kdaj je nastal človek. 6. Kako je znanost spoznala, kako je nastal svet in življenje. 7. Razvoj človeštva, rase, zadnje vprašanje. Drugi del pa se bavi s prvotnim razvojem človeške družbe: s prvotnim gospodarstvom, z odnosom med ljudmi, med možem in ženo, z nastankom govornice, jezika, obrti, trgovine, denarja, znanosti, umetnosti itd. Cena knjižice je 5 din ter se naroča pri izdajatelji Reziški Korpar, Ljubljana, Celovška c. 56.

»Ženski koledarček s poljudno razlago teorije o dnevih plodnosti in neplodnosti.«

Pod tem naslovom je izšla pred kratkim 64 strani obsegajoča knjižica, ki na zelo poljuden in jasn način razlaga eno

II. Umetnostni teden v Mariboru

Kakor lani, priredi mariborski Umetniški klub tudi letos Umetnostni teden s sledečim sporedom:

V nedeljo, 16. aprila, bo ob 11. uri dopoldne svečana otvoritev Umetnostne razstave v veliki unionski dvorani, na kateri bo razstavljenih okoli 60 izbranih del domačih ustvarjajočih umetnikov.

V ponedeljek, 17. aprila, bo ob 20. uri v Narodnem gledališču koncert, na katerem sodeluje ljubljanski kvartet. Izvajala se bodo nagrajena dela: Karla Pahorja »Trije divertimenti«, Leona Novaka »Godalni kvartet« in Ivana Tušiča »Pihalni trio«; v drugem delu programa pa deli Bernarda »Godalni kvartet« in Arniča »Godalni kvartet«. Za spored bodo višje dramske cene.

V sredo, 19. aprila, bo ob 20. uri literarni večer, na katerem sodelujejo gg. in ga. Anton Ingolič, Branko Rudolf, Rudolf Golouh, Jern Ledina, Ruža Lucija Petelinova, Radivoj Rehar, Franjo Roš, Stanjo Cankar, Milan Kajč in Vinko Žitnik.

V soboto, 16. aprila, bo ob 20. uri v Narodnem gledališču premiera Cankarjeve drame »Potopljeni svet«. — Po predstavi bo v mali kazinski dvorani družabni večer Umetniškega kluba, na katerem bodo razdeljene literarne, glasbene, gledališke in umetnostne nagrade. Na družabni večer vabi Umetniški klub javnost, da se ga v čim večjem številu udeleži.

I. Celjski kulturni teden

V času od 29. aprila do 8. maja t. l. se bo vršil v Celju II. Celjski kulturni teden, ki bo obsegal naslednje prireditve:

1. Kolektivno razstavo akad. slikarja prof. Alberta Sirka. 2. Komorni večer slovenskih skladateljev: bratov Ipavcev, O. Deva, V. Mirka, R. Savina, A. Schwaba in dr. Program bo izvajal slovenski vokalni kvintet iz Ljubljane. 3. Literarni večer mariborskih književnikov: dr. M. Šnuderl, M. Kranjec, I. Potrč, A. Ingolič, dr. I. Dornik, B. Rudolf in dr. 4. Koncert mladinskega zbora Glasbene Matice v Celju pod vodstvom Cirila Preglja in s sodelovanjem sopranistnje Marjance, dr. Kalanove in pianistke prof. Mirce Sancjnovne.

K prireditvam izda podpisani odbor lično brošuro, ki bo obsegala sporede vsega tedna in več informativnih člankov o sodobnih pripovednikih severne Slovenije, o slikarju Sirku z reprodukcijami njegovih del, o mladinski glasbi itd. Brošura je namenjena obiskovalcem CKT, pa tudi sicer se bo razširila in bo imela vselej aktualno vsebino.

Prireditve so v duhu tradicije lanskega Kulturnega tedna, ki je dosegel velik uspeh. Izven dvoma je, da bodo tudi letošnje prireditve, ki jih prireja odbor CKT v okvirju Umetniškega kluba v Mariboru, deležne splošnega zanimanja najširše javnosti. Vložena je tudi že prošnja za odobritev polovične vožnje obiskovalcem.

V častnem predsedstvu so: vl. svetnik Emilijan Ljlek, Ela dr. Kalanova, dr. Marko Šnuderl, predsednik umet. kluba v Mariboru. Delovni odbor pa tvorijo: dr. Pavel Strmšek, predsednik, Bogomil Gerlane, tajnik, Ciril Sadar, blagajnik.

največjih odkritij zadnjih let na področju zdravniške znanosti, Knaus-Oginovo teorijo. Knaus-Oginova teorija ali teorija o dnevih plodnosti in neplodnosti žene omogoča vsakemu zdravemu možu in vsaki zdravi ženi, da imata potomstvo takrat, kadar si ga sama želita. Spočetje ni več stvar slučajja, temveč stvar treznega prevdarka. Radi tega je razumljivo, da je Knaus-Oginova teorija izzvala velik odmev zlasti med revnejšimi sloji. Zgoraj omenjeno knjižico je izdala g. Rezi Korpar, Ljubljana VII, Celovška c. 56 in stane 6 din.

PREJELI SMO

Gozdarski vestnik št. 3. Ing. M. Sušteršič iz Ljubljane je objavil članek »Problem našega gozda«, ki se bo nadaljeval. Hans Gager iz Krškega opisuje »Kanadski topol«. O »Gozdnih požarih I. 1938« poroča ing. Anton Šivic iz Ljubljane. Sledi dopisna gospodarska posvetovalnica, kjer člani povprašujejo o mnogih stvareh, nato statistika o jugos. izvozu lesa v l. 1937 in 1938, o splavarskem prometu v Sloveniji po Dravi l. 1938 itd.

Roditeljski list št. 8, april 1939. Anica Černe je priobčila konec svojega sestava »Naš otrok«, G. Silih nadaljuje »Otroške napake« »svojeglavnost«, B. P. »Kaj me brigade«, dr. Fr. Zgeč »Epilog« »Rudnik«, M. S. Ostroška »Naš otrok hoče igrati« (drugo leto življenja), Janez Kavar »Sedemnajstletnik«, Ada Zgur »Še nekaj pripomb k članku o očuvanju tujih jezikov«. List zaključujejo vzgojni nasveti, poročila v knjižnem kotičku in v roditeljskem pokretu.

Gospodarstvo

Novo skladišče glavne carinarnice v Mariboru

Naj ne bo umetna podraževalnica uvoženega blaga!

Jugoslovanska carinišča so v teh 20 povojnih letih zbrala že težke milijarde dinarjev za državno blagajno. Saj je samo za eno državno gospodarsko leto, na primer za sedanje, predvidenih precej nad eno milijardo dohodkov samo iz carin. Lep delež od približno 20% državne carine, ki jih zberejo carinišča na slovenskem ozemlju, pride na mariborsko glavno carinarnico, ki je vsa ta leta zbrala — mislimo — tudi že kako milijardo v dobro državni blagajni. Za znesek uvoznih carin — izvozna carina je razmeroma neznatna — se seveda podražijo uvožene reči, ki jih mi potrebujemo in kupujemo. Ker smo torej plačniki carine resnično mi sami, je razumljivo, da se moramo vsi državljanji za vsa tozadevna vprašanja zanimati! Danes si dovoljemo samo nekaj opazk o novem skladišču glavne carinarnice v Mariboru:

To skladišče — po tako dolgem odlaganju — vendar zdaj gradijo. Glavna stvar pri taki zgradbi je, da je blago varno pod streho, hitro vskladiščeno in po zacarinjenju zopet hitro izskladiščeno, po uvoznikih prevzeto.

Ob eni dolgi strani skladišča so železniške tračnice za dovoz vagonov iz tujine. Tu so 3, seveda velika vhodna vrata, da lahko istočasno izlagamo in spravljamo v skladišče blago tudi iz več vagonov, in pa zato, da tega blaga ni treba daleč prenašati in prestavljati po skladišču s tako ogromnim prostorom.

Kar velja za dovozno stran, naj bi veljalo tudi za odvozno stran skladišča, ki bi moralo imeti iz istih in podobnih razlogov takisto 3 vrata. Saj ne moremo odvažati ocarinjenega blaga z železniškimi vagoni, marveč kvečiemu s tovornimi avti, mnogokrat pa z navadno vprego, s konji in voli. Pri tem lahko nastaja velika gneča, tudi nered, posebno ob velikem pretovarjanju, odnosno pri nuinem prevzemanju in odvažanju ocarinjenega blaga.

Gospodarstvo v Rajhu

Po poročilu Narodnega blagostanja naše ugledne gospodarske revije, ki zastopa interese velikega kapitala, združenega v kartelih, znašajo dolgovi kmetijskih gospodarstev v Nemčiji okrog 12 milijard mark. Lani so bili odobreni tamkajšnjim kmetom znatnejši krediti, ki so morali biti porabljeni za intenzivnejšo proizvodnjo. Povprečna zadolžitve znaša okrog 45 odstotkov vrednosti posestev. Stvarnih kreditov je bilo najetih v zapadnem delu Nemčije 68 odstotkov.

Kakor kaže poročilo Narodnega blagostanja, so nemške kmetije občutno zadolžene in se jim pomaga od časa do časa s podporami zato, da bi dajale malo več živeža. Ob tem dejstvu pa nam postane razumljivo to, zakaj bo šlo letos deset tisoč naših ljudi, našega kmečkega proletariata, delat na nemška posestva, s katerih beži delavec-domacin radi prepričljive mezd v industriji, kjer se boljše plačuje.

Gospodarski obraz kočevskega okraja

Dvignite kočevskega Slovenca gospodarsko, dajte mu zemlje in povežite ga prometno s slovensko sredino — pa se bodo narodnostne razmere izboljšale

(Se nadaljuje.)

Zasluzek, katerega daje kočevskemu in ribniškemu krošnjarju tujina, je potemtakem različen, kar se spozna tudi na posevkih in na poljih, ki so v ribniški dolini izrabljena bolj racionalno kakor na Kočevskem. Da more človek spoznati to vidno razliko, ni potrebno biti baš kmetijski strokovnjak ali več gospodarstvenik, kajti slehernemu potniku, ki pride iz kočevske deželice preko Jasnice v ribniško dolino, se ponuja zanimiva slika in frapantna razlika med polji na obeh zemljiščih, ki ju loči Jasnica: na poljih južno od Jasnice (kočevska posesti) se na najlepših parcelah ob državni cesti Ljubljana—Sušak bohoti trava, polja v ribniški dolini pa so umno izrabljena in je sleherni rodna krpa zemlje posejana s kulturami. Vzlic tej razliki v obdelovanju zemljišča, pa je kmetijstvo v naštetih slovenskih občinah kočevskega okraja globoko pasivno. Tamošnji slovenski kmetje so z veliko ljubeznijo navezani na svojo posest in ne beže z rodne grude kakor kočevski kmetje. Če pa se morajo že podati v svet s krošnjjo suhe robe, zapustijo dom z žalostjo v srcu in komaj čakajo,

Nismo mogli verjeti, da so predvideli na drugi daljši, na odvozni strani novega mariborskega skladišča samo ena izhodna vrata. Koliko bo tukaj nepotrebne predivanja, koliko potrate dragocenega časa, koliko nevolje! In blago bodo morali prerivati in prenašati ali kako prevažati iz enega in iz drugega kota dolgega in širokega skladišča do tega edinega izhoda! Vse to podražuje uvoženo blago radi nepotrebne in drugega dela. Tudi te račune plačujemo navsezadnje mi potrošniki. In še več: mnogo blaga obleži v skladišču zavoljo potrebne ali nepotrebne počasnosti celokupnega carinskega postopka in je treba plačevati povrh ležarino ali skladiščnino, ki znaša n. pr. od 10 tonskega vagona din 260.— za en dan. I to gre končno v breme potrošnikov dotičnega blaga.

Ne moremo si misliti, da bi naj omenjena nepraktična ureditev skladišča služila baš umetni podražitvi že itak s carino dovolj podražene blaga, marveč smo prepričani, da se je pri napravi načrta in njega izvršitvi zgodila navedena napaka, velika prometna pomanjkljivost, ki se pa da prav za prav brez posebnih stroškov takoj odpraviti.

Nujna potreba je, da je na odvozni strani toliko in takih vrat, ko na dovozni strani. Ob malem prometu lahko rabimo samo tista vrata, ki so ocarinjenemu in prevzemanemu blagu najbližje, ob večjem ali velikem prometu pa nam rabijo vsa vrata. Službenega ali uradnega oseba za to ni treba nič več, da je vse carinsko delo tako urejeno, kakor narakujejo načela smotrnosti in kakor zahteva porabnost tako drage naprave, ki pa naj prometa ne otežkoča in blaga po nepotrebem ne podražuje! Carinske naprave ne smejo služiti sebi, marveč morajo služiti narodu in državi! Državo pa tvori narod.

Sotiski.

KINO V MARIBORU

Grajski kino: od 15. apr. Gusarske noči od 20. apr. Donavske melodije.
Esplanade: od 15. apr. Na Soči 1917; od 20. apr. Zapor brez rešetk.
Union: od 14. apr. Skrivnosti rdečega morja, od 18. apr. Mall lord, od 21. apr. Beli satan (Hadži Murat).

NAŠE TRŽIŠČE IN CENE

Goveja živina: volj 3—5,50 din, krave 3—4 din, telice 4—5,25 din, teleta 4,50—6 din.
Svinje: plemenske 6—8 din, pršutarji.
Zito in krma: pšenica 1,75 din, rž 1,75 din, ječmen 1,50 din, koruza 1,25—1,50 din, oves 1—1,25 din, proso 1,50 din, ajda 1,50 din, proseno pšeno 3,5—4 din, ajdovo pšeno 2,50—4 din, fižol 2—3,50 din liter — Seno 0,75—0,85 din, kislno seno 0,60—0,65 din, otava 0,70—0,80 din, pšenična slama 0,36 din kg.
Sadje in zelenjava: Jabolka 4—9 din, suhe slive 8—12 din, celi orehi 10 din, luščeni 32 din, krompir 0,75—1 din, čebula 3—4 din, kg kislega zelja 3 din, kisle repe 2 din, karfijole 5—8 din, hrena 8—10 din; komad solate in endivije 0,50—2 din, zelenjava v kupčkih po 1 din.

Javna dela ministrstva za zgradbe

v letih 1930—1934 in 1935—1937

Oskar obstajajo banovine (1930. l.), razmerju nam lahko dajo približno sliko podatki o javnih delih ministrstva za zgradbe.

razmerju nam lahko dajo približno sliko podatki o javnih delih ministrstva za zgradbe.

	L. 1930.—1934.		L. 1935.—1937.
	milijonov din	milij. din	
	državnih	samoupravnih	
Slovenija	45 (42%)	63 (58%)	30
Hrvatska	124 (41%)	176 (59%)	47
Dalmacija	58 (68%)	27 (32%)	48
Vojvodina	49 (24%)	154 (76%)	236
Bosna in Herc.	120 (50%)	120 (50%)	20
Črna gora	76 (73%)	28 (27%)	37
Srbija	505 (58%)	368 (42%)	92
Skupaj	977 (51%)	936 (49%)	510

Prva preglednica nam prikazuje, v kakšnem razmerju so državni in samoupravni izdatki v posameznih pokrajinah. V drugi preglednici pa so števila, ki kažejo, koliko je dobila ena ali druga pokrajina za javna dela iz prve milijarde v času vlade dr. Stojadinovića.

Kako je odrezala Slovenija pri javnih delih ministrstva za gradbe v letih stopnjujočega se centralizma, namreč od 1930 do 1937, pa nam najlepše prikazuje pregled investicij za vse pokrajine.

	1930—1937.	
Slovenija	75 milijonov din ali 5 %	
Dalmacija	106 milijonov din ali 7 %	
Črna gora	113 milijonov din ali 7,6%	
Bosna in H.	140 milijonov din ali 9,4%	
Hrvatska	171 milijonov din ali 11,5%	
Vojvodina	285 milijonov din ali 19,1%	
Srbija	597 milijonov din ali 40,1%	

Pri tem pa moramo vedeti, da nas je Slovencev 8% vsega prebivalstva Jugoslavije in, da bomo prispevali po novem proračunu v državno blagajno 16%! Er.

Kako bi povečali plodonsost poljedelstva?

Vprašanje, kako povečati plodonsost poljedelstva, predstavlja temeljno in najvažnejše vprašanje kmečkega in narodnega gospodarstva sploh. Zato ni čuda, če so se s tem problemom temeljito bavili ne samo kmetijski strokovnjaki, temveč s posebnim zanimanjem tudi narodno-gospodarski strokovnjaki. Danes predstavlja namreč poljedelstvo zelo važen in lahko bi rekli eden izmed temeljnih delov celotnega narodnega gospodarstva. Brez življenjskih potrebščin in poljedeljskih sirov in bi tudi ostale panoge narodnega gospodarstva (industrija, promet itd.) bile obsojene na propast.

Prvo, na kar moramo odgovoriti je, kdaj se sploh poveča plodonsost poljedelstva. Na to strokovnjaki odgovarjajo: takrat, kadar uspe na istem kosu zemlje, z istim utroškom dela in kapitala (kapital pa je samo v predmetu nakopičeno delo) povečati proizvodnjo gotovega pridelka. Tako povečanje proizvodnje v poljedelstvu se pa da doseči na dva načina, ki se lahko istočasno uporabljata in uspeh pojačujeta.

Prvi način je povečanje produktivnosti poljedelskega dela. Produktivnost tega dela se poveča takrat, kadar se poveča količina proizvodov, proizvedenih v istem času in na istem kosu zemlje samo radi izpopolnitve proizvodne tehnike. Pri tem se še pojavi vprašanje o uvedbi strojev v poljedelstvu. Z njim pa je tesno zvezano vprašanje, ali je z narodno-gospodarskega stališča treba bolj priporočati malo individualno kmečko gospodarstvo ali velika posestva, bodisi na kapitalistični, bodisi na kolektivistični osnovi. Toda s tem bi že zašli čisto na politično polje, kar pa ni naš namen. Računati moramo z našimi zemljiško-posestnimi razmerami, t. j. z dejstvom, da pri nas prevladuje malo individualno kmečko

ko gospodarstvo, in na tej osnovi moramo poskusiti z izpopolnjevanjem proizvodne tehnike v poljedelstvu. Z ozirom na naše zemljiško-posestne razmere izgleda na prvi pogled, da je uporaba strojev pri nas v poljedelstvu v kakem večjem obsegu skoraj nemogoča, kajti jasno je, da vsak kmet ne more imeti strojev za obdelovanje zemlje, ker se to zanj v danih razmerah ne bi izplačalo. »Toda temu se da odpomoči s strojnimi zadrugami. Potem teh zadrug bi mogli kmetje skupno nabavljati in skupno izkoriščati poljedelske stroje. Značilnost teh zadrug je v tem, da se kmetje ene ali več vasi združijo v organizacijo, ki ima nalogo, nabavljati poljedelske stroje in orodja ter jih za primerno odškodnino izposojati posameznim članom.« (»Večernik«.)

Se ena stopnja više, kjer se da še v večji meri izkoristiti pridobitve moderne tehnike v poljedelstvu, je snovanje poljedelske produktivne zadruge. To bi se dalo doseči na sledeči način: Kmetje, ki imajo svoja polja na gotovem kompleksu zemlje, bi se združili v tako produktivno zadrugo. Zemlja bi še nadalje ostala lastnina posameznih članov, le obdelava zemlje bi se vršila v skupni režiji. Pridelki bi se potem delili sorazmerno vloženemu kapitalu in delu. Od take zadruge bi imeli koristi vsi člani, kajti plodonsost bi se dvignila, kljub temu da bi se radi uporabe strojev — delovni čas, potreben za obdelovanje polja, znatno zmanjšal. Marsikdo se bo vprašal, zakaj bi se plodonsost dvignila? Prvič zato, ker bi zadruga mogla najeti strokovnjaka-agronoma, ki bi skrbel, da se vse delo opravlja tako, kot najbolj odgovarja modernim metodam poljedelskega dela. Drugič zato, ker bi se dalo v proizvodne svrhe izkoristiti mnogo zemlje, ki se pri sedanjih produkcijskih razmerah

mo na ramena našega kmeta, bi bilo krivično delo. Ljudstvu manjka prepotrebni kmetijski šol, da bi se mladi gospodarji strokovno izobrazili in usposobili za racionalno gospodarstvo in kmetijstvo. Za kraje ob železniški progi Grosuplje—Metlika imamo eno samo kmetijsko šolo na Grmu pri Novem mestu. Kraji, ki leže ob cesti Grosuplje—Kočevje, so gospodarsko še mnogo bolj prizadeti, a nimajo niti ene kmetijske šole. Večerni tečaj obrtno-nadaljevalnih in kmetijsko-nadaljevalnih šol, ki jih prireja banska uprava s pomočjo subvencij, s katerimi plačuje učne ure strokovnim učiteljem, niso izpolnili pričakovanj, še manj zadostili načrtom, ki so na papirju. Vsaj doslej je aktivna bilanca tega pouka tako majhna, da o splošni gospodarski rasti naše vasi ne moremo govoriti. Dokler pa ne bo dosežen ta smoter, je brezplodno vsako prizadevanje. Kajti rano je treba začeti, ne pa samo lečiti... Ako bi se realizirali načrti, ki so bili pripravljani že leta 1927. in bi se podaljšala železniška proga od Kočevja na Sušak in zgradila tudi takozvana dolenska transverzalna proga, ki bi vse večje kraje Dolenjske zvezala, bi se tudi kraji, ki spadajo k zgoraj naštetim občinam, gospodarsko okrepiili in dvignili njih življenjski standard, da ne omenjam pri tem pogojev, ki bi bili z uresničenjem zgornjega načrta dani za ustalitev večjih industrijskih podjetij na Dolenjskem, ki bi tudi sproletariziranemu kmetu ribniške doline nudila

zaslužek in življenjsko existenco. Vsega tega danes, po 20 letih naše svobodne države pogrešamo. Cele vasi v omenjenih občinah še doslej niso elektrificirane, zaradi slabih komunikacijskih zvez pa se kmetijstvo ni in ni moglo razviti v zaželjeno smer. Občutno pa je na tej kraški pokrajini tudi pomanjkanje vode. Redke so občine v kočevskem okraju, ki bi bile preskrbljene s pitno vodo. Ali more v takšnih razmerah in sprjčo takšnih nedostakov uspevati živinoreja, to je vprašanje, nad katerim naj bi se danes zamislili vsi tisti »odločujoči činitelji«, ki so v vseh letih naše narodne svobode po kočevskem okraju lovili ob volitvah samo glasove, v boj za gospodarske priditve tej pasivni deželici pa niso nikoli resno posegli in s tistim ognjem, ki so ga kazali v predvolilnih borbah... Če pa je slovenska vas v kočevskem okraju gospodarsko tako na tleh, kakor sem že omenil, je umljivo, da tudi mesto Kočevje in trgi niso mogli gospodarsko uspevati.

Domača lesna obrt ne more izpolniti vrzeli, ki zija v narodnem gospodarstvu kočevskega okraja. Vsi poizkusi, da bi se domača obrt organizirala in postavila na solidno osnovo, od katere bi imel dobiček predvsem naš mali človek kot producent, so bili doslej zaman. Zopet so tu krajevni trgovci, ki pokupijo izdelke in z njimi trgujejo ter si s pomočjo trgovinskih zvez kopicijo premoženje. Znano je, da je bila vsa iniciativa posameznikov, da



uporablja za poti, meje itd. (torej v popolnoma neproduktivne svrhe). Kajti s tem, da bi se vsa zemlja obdelovala v skupni režiji, bi postale nepotrebne mnoge poti, ki sedaj služijo posameznemu kmetu za dohod do njegovega zemljišča. Drugi način za povečanje proizvodnje v poljedelstvu je povečanje intenzivnosti poljedelskega dela. Intenzivnost poljedelskega dela se poveča takrat, kadar se poveča količina proizvodov, proizvedenih v istem času, na istem kosu zemlje in ob isti proizvodni tehniki samo radi umnejšega izkoriščanja delovne sile. Poljedelsko delo se posebno razlikuje od industrijskega in mnogih drugih po tem, da se nikakor ne da opravljati po naprej določenem tiru in takorekoč samo po sebi. Na uspeh poljedelskega dela imajo velik vpliv krajevne razmere, kakovost zemlje, podnebje itd. Delo onega poljedelca, ki bo znal bolje voditi račun o vseh teh prilikah, bo vsekakor bolj intenzivno (uspešno) kot delo onega, ki teh krajevnih in časovnih razmer ne bi

znal tako umno izkoristiti.

Namen tega članka ni, da bi dal dokončno pravilo za rešitev označenega vprašanja. S temi vrsticami sem hotel pokazati kmečki mladini, da so poti, ki vodijo do izboljšanja sedanjih žalostnih gmočnih prilik na naši vasi. Treba je samo, da se kmečka mladina začne poglabljati v ta vprašanja in jih skuša razumeti ter končno pristopi k njihovem reševanju. Ra.

GOSPODARSKE VESTI

* Nova trgovinska pogajanja se v kratkem začnejo z Italijo, ki želi postaviti svoje odnose z vsem Balkanom na novo podlago. Italija se bo pogajala tudi z Romunijo, Bolgarijo in Grčijo.

* Mednarodne železniške konference v Splitu, ki bo trajala 10 dni, se je udeležilo 36 delegatov iz Belgije, Bolgarije, Italije, Madžarske, Nizozemske, Norveške, Nemčije, Poljske, Švice in naše države.

bi dvignili blagostanje domačega kraja, že naprej obsojena k neuspehu prav zaradi prerahle organizatorične povezanosti med ljudmi, ki se bavijo z izdelovanjem suhe robe. Pri tem omenjam tudi propadle poizkuse Dolenjevaške zadruge, da bi dvignila lončarsko obrt v svojem okolišju. V novejšem času se je v Dobrepoljah ustanovila nekakšna organizirana izdelovalnica lesenih igračk, ki jo vodi učitelj, plačan od banske uprave v Ljubljani. Koliko bo uspel ta najnovejši poizkus, obogatiti domačo lesno industrijo in koliko koristi bodo imeli od njega ljudje, ki so najno potrebni gospodarske pomoči, je danes še preuranjeno prerokovati. Nujno potrebno pa bi bilo, da se s pomočjo banovine osnujejo strokovne šole za izdelovanje lesene robe v Ribnici, Velikih Laščah, Sodražici, Loškem potoku in na Robu. Te šole naj bi bile stalno v kraju in nadzirale delo vseh, ki se bavijo z izdelovanjem suhe robe. Da pa bi se organizirala tudi trgovina, od katere bi imel primeren zaslužek izdelovalec, bi bilo priporočljivo ustanoviti poleg šol tudi trgovinske zadruge, katerih naloga bi bila najti v drugih državah trg za razpečevanje suhe robe. Dolžnost naših gospodarskih činiteljev in naših oblasti bi bila, da se končno že zganejo in pomagajo ljudem, da bodo svoje izdelke z lahkoto v kraju samem snovali. Kajti ni malenkost, če se danes peča z izdelovanjem suhe robe v zgoraj omenjenih krajih okoli 5000 družin, pri tem delu pa je za-

zaslužek in življenjsko existenco. Vsega tega danes, po 20 letih naše svobodne države pogrešamo. Cele vasi v omenjenih občinah še doslej niso elektrificirane, zaradi slabih komunikacijskih zvez pa se kmetijstvo ni in ni moglo razviti v zaželjeno smer. Občutno pa je na tej kraški pokrajini tudi pomanjkanje vode. Redke so občine v kočevskem okraju, ki bi bile preskrbljene s pitno vodo. Ali more v takšnih razmerah in sprjčo takšnih nedostakov uspevati živinoreja, to je vprašanje, nad katerim naj bi se danes zamislili vsi tisti »odločujoči činitelji«, ki so v vseh letih naše narodne svobode po kočevskem okraju lovili ob volitvah samo glasove, v boj za gospodarske priditve tej pasivni deželici pa niso nikoli resno posegli in s tistim ognjem, ki so ga kazali v predvolilnih borbah... Če pa je slovenska vas v kočevskem okraju gospodarsko tako na tleh, kakor sem že omenil, je umljivo, da tudi mesto Kočevje in trgi niso mogli gospodarsko uspevati.

Domača lesna obrt ne more izpolniti vrzeli, ki zija v narodnem gospodarstvu kočevskega okraja. Vsi poizkusi, da bi se domača obrt organizirala in postavila na solidno osnovo, od katere bi imel dobiček predvsem naš mali človek kot producent, so bili doslej zaman. Zopet so tu krajevni trgovci, ki pokupijo izdelke in z njimi trgujejo ter si s pomočjo trgovinskih zvez kopicijo premoženje. Znano je, da je bila vsa iniciativa posameznikov, da

Reorganizacija Kmetijske družbe

Kmetijska družba je najstarejša gospodarska ustanova slovenskega kmeta. Do leta 1932. je bila društvo. Tedanje vodstvo pa je smatralo, da je izpostavljena Kmetijska družba kot društvo, preveč političnim borbam in režimskim spremembam. — Na občnem zboru 1932. leta je bila radi tega predlagana spremenitev društva Kmetijska družba v gospodarsko zadrugo. — Občni zbor je odobril predlog vodstva.

Resnica je, da je bila in da je delno še danes Kmetijska družba torišče nesoglasij nasprotnih političnih skupin, ki se borijo na občnih shodih družbe za vodstvo. Bilanca dosedanjega boja ni aktivna; nasprotnost pa se tudi prenesla med širše članstvo zadruga, ustvarjala nerazpoloženje zadrugnikov in s tem škodovala ugledu in ugodnemu razvoju zadruga. — Najbolj je pri tem trpel namen Kmetijske družbe, radi katerega družba že približno 170 let obstoja: izvedba najširše organiziranega vnovčevanja kmetijskih pridelkov, opuščajoč ob strani dobiček kot glavni smoter trgovanja in preskrba kmetu potrebnih gospodarskih in življenjskih potrebščin po najnižji ceni.

Tehtni vzrok, da družba ne more postati prodajno in nakupno središče slovenskega kmeta je tudi njena centralistična ureditev.

Radi tega so že ponovno poudarjali nekateri, na strankarskem boju nezainteresirani kmetovalci, da se mora kreniti na novo pot, ki bo razmere uredila in družbo usposobila, da se posveti popolni izvedbi načrta.

Na občnem zboru Kmetijske družbe leta 1936. in že delno prej v samem vodstvu je bilo predlagano, naj se družba preosnuje v gospodarska okrožja, ki bodo lažje vršila trgovino s kmetijskimi pridelki. Odhod 50 delegatov Kmetijskih podružnic iz protesta je bil na tedanjem občnem zboru viden in jasan dokaz, da delo družbe mnogih ne zadovoljuje.

Po delni izpopolnitvi odbora z novimi ljudmi in z obljubami, da se bodo upoštevale želje članstva, je nadaljevala Kmetijska družba poslovanje. Ali tudi po letu 1936. se ji ni posrečilo, da bi se hitreje bližala svojemu končnemu cilju: postati posredovalno gospodarsko-trgovsko središče kmeta.

Poleg že navedenih vzrokov, ki so glavni in odločujoči, moramo radi stvarnosti priznati, da manjka za naznačeno obsežno delo obratni kapital, da se zahteva za izposojeni kapital prevelike obresti, da ni pri mnogih podružnicah uvidenosti za praktično delo in da je še nekaj drugih manjših vzrokov.

Novi zakon o gospodarskih zadrugah, ki zahteva, da se prilagodijo vse obstoječe gospodarske zadruga njegovim določbam, je oživel vprašanje preureditve Kmetijske družbe. Oglašja se članstvo, ki zahteva, da določajo nova pravila decentralizacije družbe, ki bo omogočila dosedanjim skladiščem in podružnicam svobodno in samostojno delo v gnotno korist slovenskega kmeta.

Podjetna mariborska podružnica je smatrala radi tega za dolžnost, da opozori tudi druge podružnice na trenutek,

poslenih več kakor 10.000 ljudi. To številno zaposlenih vsekakor potrjuje, da domača lesna obrt ni ljudem v zabavo, ampak, da so prisiljeni z malimi zaslužki krpiti in kriti primanjkljaje, ki nastajajo v domačem gospodarstvu na nerodnih tleh kraške zemlje. Po podatkih ravnatelja meščanske šole g. Janka Trošta, se danes izdeluje v okolici Ribnice in Sodražice letno okoli 80.000 obodov in do 50.000 rešet. Škafe, čebre, brente, golide, putrije itd. pa izdelujejo največ hribovci v okolici Sv. Gregorja in Roba. Letna proizvodnja znaša okoli 40.000 kosov. V okolici Sodražice in Loškega potoka pa izdelujejo lesene žlice, vilice, nože, kuhaličnice, zajemalke, polentarje, žeharje in podobno drobnarijo, ki jo cenijo letno na 30.000 kosov. Mnogo tega blaga se porabi v naši državi, mnogo ga pa izvažajo v Nemčijo, Italijo in celo na Češko. Koliko nepotrebneje potovanja mora sto tisti mali producent, če hoče blago vnovčiti, ve samo tisti, ki je kdaj sledil potovanjem naših Ribničanov, ki jih najdeš s suho robo v daljnih deželah. Prej omenjena organizirana trgovina, ki bi jo morala ustanoviti naša javna uprava, bi vse te težkoče na mah odpravila, ker bi vsak izdelovalec lahko doma v zadrugi prodal svoje izdelke za dostojno ceno, tako pa se mora dati izzemati često brezvestnim trgovcem, ki pa ljudem niti ne izplačujejo denarja, ampak jih prisilijo, da za izkupiček kupijo ljudje pri njih špecersko robo. Na ta način je navaden lokalni trgovec v nekaj letih obogate na račun

Za ženo in dom

Žensko vprašanje v Španiji

Španija. To besedo zadnje čase zelo pogosto slišimo in čitamo. Težki udarci pretresajo sedaj temelje te starodavne države, udarci, ki bodo dali temu, kakor tudi vsem bodočim pokolenjem močan pečat. Brezdvomno pa bodo močno vplivali tudi na špansko ženstvo, ki je doslej živelo zelo konservativno življenje.

Ta konservativizem pri španski ženi kaže, da je bil vpliv mohamedanskega gospodstva na špansko ljudstvo jako velik in močan.

Vzgoja španskega dekleta se zelo razlikuje od vzgoje španskega mladeniča. Skoraj vsako dekle mora obiskovati samostansko šolo, oziroma bolje rečeno, je moralo, ker sedaj se je tudi tam marsikaj izpremenilo. Iz šole tudi hčere preprostejših staršev ne hodijo skoraj nikoli brez spremstva odraslih. Po večerji, ki je okoli devete ure zvečer, se prične noč, in takrat nobeno dekle, ki hoče veljati za spodobno, ne sme biti več na ulici. Izbiranje nevest je pri Špancih silno težavno, kajti težko je priti do poznanstva z dobrim dekletom! Zato je pri njih ljubizen na prvi pogled zelo v navadi. Edino v cerkev sme dekle samo. Tam se dekle in fant na podlagi kakšnega znanca seznanita, a le za par trenutkov smeta ostati sama. Teh par trenutkov odloči vse. Fant sme poslej priti tudi v dekletovo družino in jo povabiti v gledališče ali kavarno. Sedeti sme zraven dekleta, a pod strogim nadzorstvom matere. Kmalu jih poročijo, tako, da nista imela prilike spoznati drug drugega. Spoznata se šele v zakonu. Toda tudi v zakonu, kjer ni pravega sožitja med možem in ženo, večeje otroci moža na dom. Španskega

KUHINJA

Cenena lešnikova torta. Prepraži v pečici 6 dkg lešnikov, da se odloči vrhna rjava kožica, nato jih zmelj. Potem zgneti v testo 14 dkg moke, 8 dkg presnega masla, 5 dkg sladkorja, 1 celo jajce, lešnike, nekoliko nastrganih limonovih ali pomarančnih olupkov. Testo naj počiva četrt ure. Iz polovice oblikuj okroglo ploščo, ki jo položi v namazano, z drobtinami posipano formo za torte. Pomazi z malinovo ali marelično marmelado, iz

ki ponovno prinaša priliko za ureditev stvarnih potreb članstva družbe. Gotovo je, da nima vodstvo Kmetijske podružnice v Mariboru pred seboj le stvarne koristi kmetovalca in da so vsi drugi nameni, ki se hočejo podtikati temu ali onemu, brez vsake podlage.

Slika dosedanjih družinskih bilanc je približno sledeča: letni gospodarski uspeh centralne poslovalnice v Ljubljani ne more zadovoljiti zadržarja; uspeh skladišč n. pr. v Celju in Mariboru pa dokazuje, da se morajo ustanoviti tudi po drugih krajih Slovenije slična prodajna in nakupna okrožja, ki bodo uspešno vršila poslovanje pod večim vodstvom ljudi v okrožju in po navodilih osrednjega vodstva (poročanje o dnevnih cenah, razdeljevanju kontingentov itd.).

Akciji mariborske podružnice so se pridružile tudi druge podružnice z željo, da se iznešene zahteve upoštevajo. Pravila pa, ki jih je sestavilo sedanje

izžemanja revnih ljudi, kar ni spricho dvojnega zaslužka nič čudnega. Toliko se danes govori in piše o židovskem problemu, nihče pa ne vidi teh domačih krščenih židov, ki so mnogokrat bolj brezvestni kakor najbolj skoropriti Izak v koftanu...

Skoraj v vsaki hiši Suhe Krajine, v trikutu Ribnica—Sodražica—Velike Lašče izdelujejo zobotrebce. V to delo so vrženi tudi otroci, ki po cele dneve presede s krivčkom za mizo in konicijo lesene paličice. Da pri tem zanemarjajo pouk, je umevno. Koliko pa zaslužijo ljudje pri tem delu? Ako ima izdelovalec zobotrebcev že les doma, nažagan na kratke krceljčke in razklan, tedaj mu, če je zelo učen, uspe na dan napraviti do 50 butaric zobotrebcev. Za 100 butaric plačujejo krajevni trgovci po sedem dinarjev. To se pravi, da zasluži delavec z izdelovanjem zobotrebcev na dan 3 din 50 p. Tu pa še niso odšteti izdatki za sukanec, s katerim morajo biti butarice zvezane.

Takšen je približno življenjski standard tudi pri drugih, ki so zaposleni z izdelovanjem suhe robe. Za škap dobi kmet 8 din. Les in obroči ga stanejo 4 din. Torej zasluži na dan štiri dinarje, pa še tu mora biti zelo priden, če hoče na dan napraviti en škap.

Pod podobnimi okoliščinami se zasluži 3 do 4 dinarje dnevno torej pri vseh izdelkih suhe robe. Družine pa so številne. Po 7. 8 otrok v eni družini je navaden pojav. Prehrana teh ljudi je slaba. Primanj-

zakona brez otrok si skoraj misliti ne moremo. V »boljših« družinah imajo sicer tudi tam samo po dva otroka, zato pa skrbe siromašnejši sloji, da narod ne izumre.

Španska žena je zelo navezana na dom, medtem ko presede moški mnogo časa po kavarnah. Žena gre le v družbi svojih tovarišic v slaščičarno. Kadar se zbere kje večja družba, se ženske vedno odločijo od moških in tvorijo družbo zase. Če ne govore o gospodinskih poslih, so jako dolgočasne, ker drugih pogovorov niso vajene.

Ločitev zakona je bila nekoč v Španiji nemogoča stvar. Odkar je odpravljeno kraljevstvo, gre nekoliko lažje. Toda žena se boji ločitve. Španke zgodaj dozore, a se tudi zgodaj prične starati in postanejo zelo grde. Malo imajo torej izgleda, da bi dobile drugega moža, a samostojno ne morejo živeti.

Čeprav mnogo pozneje, nego v drugih državah, se je zadnja leta začelo tudi v Španiji boljšati žensko vprašanje. Mladina, ki je študirala v tujini, je uvidela, kako je domovina v tem pogledu zaostala. Poseglo pa je vmes tudi socialno vprašanje, spricho katerega ni mogoče držati mladih ljudi na vajejih, kakor nekoč. — Sport je za špansko ženstvo bil dolgo le pojem, toda zadnja leta se že kaže vpliv tujine. Samostojnost in neodvisnost pa sta bili za španko vse do najnovejše dobe, ki jo je prisilila k temu, besedi, ki si jih niti izgovoriti ni upala.

Zadnji dogodki so prinesli Španiji vsekakor veliko gorja, toda španskemu ženstvu na vsak način več svobode in samostojnosti.

ostalega testa napravi preko tega mrežo. Peči v zmerno vroči pečici. Ko je torta pečena, nadoži v okenca mreže še kupčke marmelade.

Špinačne omelete. Skuhaj v slani vodi pol kg špinače, odcedi in pretlači skozi sito. Umešaj 6 dkg masla, 2 rumeniaka, 6 dkg moke, nekoliko popra in soli ter 1 deko kvasa, razmešanega v žlici toplega mleka. Dobro zmešaj in napolsed dodaj trd sneg dveh beljakov. Iz tega testa delaj omelete, ki jih potresi s parmezanom. Serviraj jih s solato.

Krvavlji sir z drobnjakom. V skledi zmešaj

vodstvo v Ljubljani, onemogočujejo, da bi se izvršila preureditev družbe na zdravni gospodarski in demokratični podlagi; kljub temu, da vsi stvarni razlogi zahtevajo drugačen ustroj Kmetijske družbe, ne da bi bila pri tem ogrožena skupnost zadruga, ali pa, da bi kdo želel, da se družba razdrobi.

Pravilno trdijo nepristranski opazovalci razmer pri Kmetijski družbi, ki pravijo: Kmetijska družba je in mora ostati last slovenskega kmeta in mora biti gospodarski nakupni in prodajni usmerjevalec, ki bo služil le kmetu in njegovemu gospodarstvu.

Radi tega ni namen današnjih vrstic kogar koli napadati, nego le, na javnem mestu opozoriti, da je pred nami trenutek, ki nudi priliko, da se uredijo končno razmere v Kmetijski družbi v zadovoljnost in dobrobit slovenskega kmeta.

Vladimir Kreft.

kuje jim soli, masti itd. Mnoge hiše kruha sploh ne poznajo. Ne pečejo ga niti za božič! Otepajo nezabeljene žgance, polite s posnetim mlekom ali nezabeljenim zeljem. Redke so hiše, ki si morejo privoščiti kavo. In če pride na mizo, v njej ni sladkor, ampak saharin.

Takšna je borba za obstanek teh malih ljudi, ki jim primanjkuje zemlje. Največja revščina je v hribih okoli Sv. Primoža, Rovt in Krvave peči. Človeku, ki zaide med tamošnje siromake, se nudijo na sleherni korak grozljive slike propadanja širokih ljudskih plasti, ki tonejo v blato revščine in pomanjkanja. Lakota neusmiljeno davi, in številne žrtve jetike niso tamkaj nič nenavadnega. Nujna je torej pomoč! Z gradnjo že prej omenjenih železniških zvez in z ureditvijo dobrih prometnih poti bodo danes pasivni kraji pridobili marsikaj, ker bodo dobili gozdovi drugo ceno, z javnimi deli pa se bo dvignilo tudi prizadevanje teh malih ljudi, ki se danes v oslikanih razmerah zaman pehajo, da bi si priborili pravico do življenja!

Lojze Zupanc.

SOTRUDNIKE IN DOPISNIKE prosimo, da pošljejo svoje prispevke najkasneje do vsake srede v tednu.

Sicite Edinost

8 dkg čajnega masla, 35 dkg drobnega kravjega sira, 3 žlice sladke sme ane, soli, sladke paprike in drobno zrezanega drobnjaka. Ako dodaš še 5 dkg nastrganega domačega ali parmezanskega sira, je še bolje. Z dobrim rženim kruhom zadošča za večerjo 5 osebam.

Mešana solata. Skuhaj prejšnjega dne pešo; zreži jo in zabeli z razredčenim kisom in oljem, soljo in poprom. Skuhaj zeleno, še gorko olupi in jo zreži na listke. Oblij jo z oljem, ki si mu primešala limonovega soka in malo sladkorja. Naposled dodaj še pol žličke nastrgane čebule in dobro zmešaj. Daj vsake solate nekaj na mizo.

Pikantna smetanova omaka. 3 žlice dobre smetane, sok pol limone, noževo konico soli, malo paprike ter malo gorčice dobro zmešaj. Omako lahko uporabljaš k mesu ali jo vlij na solato namesto kisa in olja.

Škropljeno perilo se lepo sveti, ako razmešaj v vodi žličko boraksa in ščepec soli ter to raztopino primešaj že raztopljenemu škrobu preden hočeš škrobiti perilo.

Dolina Šentflorjanska

Prazniki so mimo, hvala Bogecu, ker zdaj se bo lahko začelo zopet po malem stradati. Nekoliko stradaš v ponedeljek, več v torek, in tako naprej, da lepo izpolniš teden. Če si zraven prav potrpečljiv, skromen in načelno borben, ampak zares načelno borben, tedaj si »dober Slovenec«. Dober Slovenec biti se pravi, vse v žep vtakniti in pridkano molčati, če te še boljši sosed kresne s kolom po glavi.

Dober Slovenec. Ko bomo kaj več, kar smo danes, bomo ustanovili red »dobrejšega Slovenca«. Kako veselo bo, ko bo bingljala na prsih na desni strani pozlačena medalja in prikazovala to dobro slovansko srce, simbol ponižnosti. Snuje se družba d. d., ki bo začela v kratkem slovensko ponižnost izvažati. Sedež d. d. v Belgradu.

Z burkljami nad sovražnika. Neki ugledni list je napisal, da bomo ženske oborožili z burkljami ter jih poslali nad sovražnika, če bi le-ta naši zemlji kaj hotel. Stvar je vredna pomisleka in burklje bi bile kar dobro, t. j. morda najboljšo sodobno orožje, če — — — ah, da, ako le tega »če« ne bi bilo!

Stvar je namreč ta: Slovenski svet se je dokaj zmoderniziral. Razen klobukov in kratkih kril, uvajajo na kmetih, poleg modernih plesov, tudi moderne štedilnike v kmetске hiše. Velike kmetске zidane peči so samo še v okras. Tako mlajši svet žal ne pozna več častljivih burkelj in je neka mlada gospodinja, beroč tisti časopis, navdušeno vzkliknila: Ali jih bomo, ko bomo šli z burkami nad sovražnika!

Burka je torej zanimiva stvar. Zalostno je le to, da smo dvajset let skrbeli za vse drugo nepotrebno in da se je le malokdaj slišalo o burkljah. Potem pa, ko se zdi, da teče voda v grlo, je kazati nacionalnost morda zares nekoliko burkasto!

Vera je v nevarnosti, so nekateri trdili dvajset let in zanemarjali nacionalno in državljansko vzgojo širših ljudskih plasti, da je danes hudo ozreti se ponekod okrog. Nekateri še danes mislijo, da je vera v nevarnosti, pa se v trudu trudijo, da jo »rešujejo« med Slovenci. Kratkovidni siromački!

Smu dobri sinovi sv. očeta in zvesti udje sv. matere katoliške cerkve, da je odvede to večno poudarjanje reševanja vere. O, ko bi bil ves svet tako dober in ponižen stvorček, kot je slovenski božji volec, nikoli bi ne bilo nobene vojne ali zavojevanja tuje zemlje! Zgledi vlečejo, besede mičejo. Ali našega zgleda nihče ne vidi.

Kakšni dobri in verni sinovi pa bi bili, če bi tebi nič meni nič podjarmili kak narod? Lepi kristjani, če bi kar takole zasegli nekemu zemljo, kakor bi se nam zadelo! Pamet, pamet in dobro srce!

Znana je zgodba o bogatinu, ki je vse vaške siromake sosedo obral do kosti in jinit vzel vso ubogo krpico zemlje. Pa se je bogatin nekega dne stegnil in so ga zagrebli, pa mu je še v usta zlezla prst. Siromaki so se medtem plodili in agrarna reforma je po letih njih potomcem razdelila vso širno posest. Za grabežljivcem pa ni ostalo drugega, kot slab spomin.

V Španiji so napravili čisto pametno. Kmetom so zemljo vzeli ter jo vrnili samostanom in grofom. Življenje je pravično: kmetje in poljedelci so od nekdaj stradali, pa naj stradajo še naprej. Trpljenje, a posebno stradanje, je najbogatejši zaslužek za sveta nebesa na drugem svetu. Z grofi in s. je drugače. Ti niso bili nikoli vajeni stradati in bi si lahko pokvarili želodčke. Kaka škoda za vesoljni svet bi lahko s tem nastala! Zato je docela pravično, da so v Španiji grofom krivico popravili.

Grofje in samostani pa so tudi v zlahti s saniam ljubim gospodom. Zlahta drži skupaj in torej ne bo potrebno za nebesa kako posebno zasluženje, najmanj pa post, t. j. stradanje, kakor poljedelcem.

Kaj drugega je avtomobil, ki razburja zadnje čase duhove po Beljgradu. Dva se pipljeta zanj, za ubogi avtomobil, kakor da bo imel pri prihodnjih volitvah volilno pravico. O, Bog daj, da bi se ta pravda ne končala v pohujšanje jugoslovenskega naroda, kojega ideolog je avtomobil odpeljal iz zaprte garaže, brez navdušenih somišljenikov — namreč ne ideologovih somišljenikov, temveč avtomobilovih...

Dolina Štflorjanska. Komaj smo jo nekoliko za vrat, na, pa k nam prišla je zopet vasov. Da, da, Kranjci so trdi in trmasti, Kranjci pa, če ne bo drugače, kar z burkljami po glavah, če bo še kdo dolini štflorjanski kaj hotel! In kakor je bilo lepo zapisano: Z nohti in z zobmi...

Dopisi „Edinosti“

S slovenskega podeželja

Znano je, da v Sloveniji ni Nemcev, kajti še Slovenci so naseljeni še daleč preko severne meje. Slovenca pa ne moremo priznati za Nemca, isto tako ne za Francoza, Angleža, Kitajca ali... recimo celo za Hrvata ne, čeprav bi to nemara le nekako šlo. Ne pomagaj nič, Slovenec si Slovenec! Posebna, toda maloštevilna plast so v naši domovini »pomenčenci«, o katerih pa je znano, da so bili ob prevratu leta 1918. kar dobri Jugoslovani. Narod jim pravi tudi »nemškutarji«, »nemčurji«, »janičarji« i. sl. Marsikateri teh »pomenčencev« še nemški ne zna, ali vsaj pravilno ne. Sicer pa štejejo ti nemškutarji tako malo, da bi ne bilo vredno o njih govoriti, če... se ne bi v zadnjem času jeli po naših mestih in ponekod v podeželju snovati »skulturbund«, nekake prosvetne (?) organizacije Nemcev. Kako pridejo te stvari v naše podeželje, je človeku uganka, ko pa v slovenskem podeželju celo ni nobenega Nemca? Stvar je v toliko zanimiva, v kolikor se godi ta zadne čase in v kolikor bomo zasledovali ta čudni razvoj, da vidimo, kako bo!

Velikonočni prazniki na Pohorju

Velikonočni prazniki! Prazniki vstajenja! S kako toplim srcem jih pričaka sleherni človek, posebno človek nižjega stanu, človek stanujoč v borni hiši na zelenem Pohorju. Delo v tovarnah, gozdovih in poljih se je ustavilo. Počivajo splavi ki so dan za dnem vozili les, podrt na Pohorju. Može številnih družin se vračajo z veselim srcem na svoje domove. A predno se poslovi od mesta stopi v to ali ono trgovino in kupi oranže bonbone ali kaj sličnega, da bo razveselil otroke in ženo.

In ko gre mimo trgovine, stiskajoč v žepih borne dinarje, katere je zaslužil čez teden, se spomni, kaj mu je naročila ob odhodu žena. Vstopi v trgovino in kupuje. Trgovca zračuna in ubogi delavec vidi, da mu bo šla malone cela plača, a nakupil ni še polovico tega kar mu je naročila žena. Ostane mu par dinarjev in stopi v gostilno, da pozabi ob kozarcu vina na težki položaj.

Prisledi domov, vidi kako ga čaka družina na pragu in mu že od daleč maha z rokami v pozdrav. Sedaj se zave, kako žalostno bo moral preživeti praznike, ko ni nakupil, vsega, kar mu je naročila žena. Toda s čim naj kupi? Molče gre v sobo se nasloni na mizo in premišljuje. On ne sliši glas zvona daljne cerkve, ki vabi in kliče vrnike na vstajenje Gospodovo. Žena ga tolaži in pomiluje, saj bo boljše. A on sedi nepremično in mrko gleda zelene smreke, ki se majajo od vetra okoli njegove borne kočice. Ne daj obupati! Ne pozabi da bo tudi zate prišel čas, ko boš imel to česar ti sedaj manjka. Se bo ostal dan, ko bo delavec ki je danes siromak — srečen, morda najsrečnejši na svetu. V enakih mislih še vedno sedi za mizo. Sedi v nedeljo, sedi v ponedeljek in si z takimi mislimi preganja praznike.

Ogrinc Konrad.

Murska Sobota

Okrožje društev kmečkih fantov in deklet je priredilo v dvoran hotelu »Slon« v Soboto 1. in 2. t. m. (dvodnevni) prosvetni tečaj, ki se ga je udeležilo okrog 30 kmečkih fantov in deklet iz najrazličnejših prekmurskih vasi. Na tečaju so predavali gg. Kovač, Liska, Džubar, Petkovšek, Čacinovič in dr.; tečaj se je tikal predvsem stvari, ki se neposredno nanašajo na kmečke in društvene potrebe.

Prejšnji teden je bil nenadoma odgoden odhod približno 600 prekmurskih sezonskih delavcev v Nemčijo. Delavci, ki so od daleč, so se s kovčegi in vsem potrebnim že začeli zbirati na soboški postaji, nakar so pa morali spet domov. — Pravijo, da se je moralo to zgoditi zaradi pomanjkanja vagonov.

Priloge za »Prekmurski teden«, ki bo v juniju, so v polnem teku. širom naše države in tudi v inozemstvu se je zbudilo precej zanimanja zainteresiranih razstavljalcev za »teden«. Tako bodo verjetno kmalu vsi razstavniki prostori že oddani.

Koncert. Podružnica Ciril-Methodove družbe bo priredila 15. t. m. v Sokolskem domu koncert septeta bratov Sivkov iz Maribora. Čisti dobiček prireditve je namenjen predvsem narodo-obrambnim ciljem.

Rogatec

Neko zanimivost imamo sporočiti slovenski javnosti! Podružnica nemškega »Kulturbunda« se je oosnovala, in sicer za tukajšnje in bližnje »Nemce«.

Runtole

Ustanovitev nemške zveze ali »Kulturbunda«. Med nekaterimi tukajšnjimi domačini se je pokrenila akcija za ustanovitev »Kulturbunda«. Vendar bo moral vsak bodoči pripadnik te zveze dokazati črno na belem, da je bil vsaj njegova oče ali mati čistokrven Nemec, in če ne bo imel vstopa. Nemškutarji ne bodo sprejemali! Prizadeti bodo poiskali potrebne dokumente.

Trbovije

* Nov občinski dom so začeli graditi v Trbovljah. Nova stavba je dvanadstropna in bo stala nekaj nad milijon dinarjev. Računajo, da bo gotova do jeseni. V zvezi z novo stavbo bo tudi trg pred občinskim domom reguliran in tlakovan.

Nekaj podatkov o Albaniji



Kralj Zogu

Albanija, ki je bila pripojena Italiji meri 27.538 kv. km in ima 1.050.000 prebivalcev. Od teh jih je dve tretjini mohamedanov, ena petina pravoslavni in ena desetina katoličanov. V Albaniji je le 9 mest z več kakor 5000 prebivalci, največje med njimi je Tirana, najmlajše evropsko glavno mesto, ki šteje 30.000 ljudi, torej nekaj manj kakor Maribor. Albanija ima le eno železnico, ki je dolga 37 kilometrov in veže Tirano s pristani-

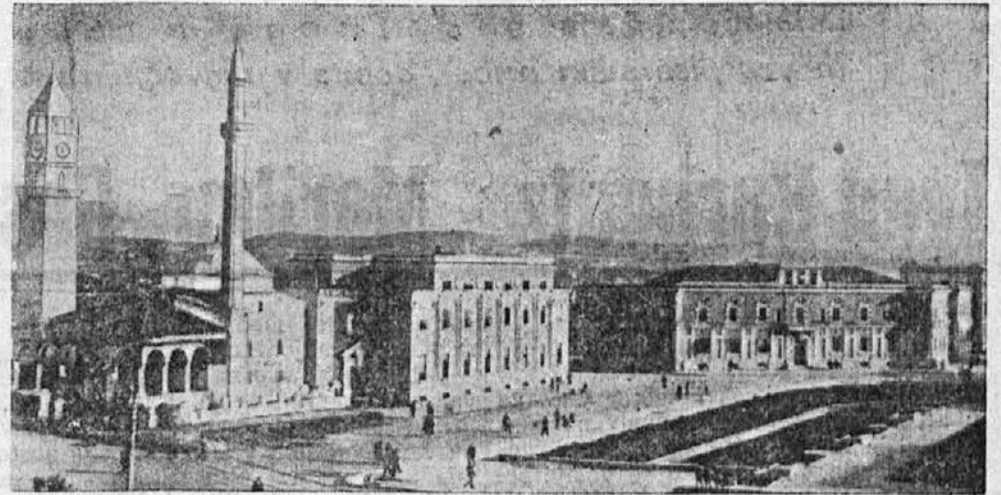
ščem Dračem. Albanska vojska je štela 30 tisoč mož, naslednikov najboljših vojakov, ki jih je imelo turško cesarstvo. Glavne panoge narodnega gospodarstva poleg poljedelstva in živinoreje so: med, nafta, ki je bila doslej v angleških rokah in sol.

Od 1749—1912 je bila Albanija pod turško vlado. 1922. leta se je oklical kralj Zogu I. za kralja.

S priključitvijo Albanije k Italiji, je Italija mnogo pridobila, pred vsem stra-

teško, kajti pridobila si je možnost, da zapre Jadransko morje vsem tujim vplivom, saj meri razdalja Otrantskega prelivu komaj 75 kilometrov. Albanske gore so z italijanske obale dobro vidne. Gospodarsko si Italija s to novo pridobitvijo ni bog ve kako opomogla, saj je že doslej šlo več kakor polovico izvoza iz Albanije v Italijo.

Albanske suhozemne meje merijo 750 kilometrov. Njeni edini sosede so Jugoslavija in Grčija.



Glavno mesto Tirana

Zanimivo štivo

Nova Zelandija — zemlja napredne socialne politike

V drugi polovici leta 1938. je začel naenkrat bežati kapital iz Nove Zelandije. Takrat je namreč začela uvajati tamkajšnja vlada korenjete socialne reforme, ki so zanimive zato, ker se izvajajo v deželi, silno oddaljeni in izolirani od ostalega sveta, v zemlji z enostransko gospodarsko strukturo. Nova Zelandija ima 268 tisoč kv. km (18.000 več kot Jugoslavija) in samo 1,5 milj. prebivalcev. Po izvozu sodimo, da je Nova Zelandija agrarna dežela; toda temu ni tako, kajti v industriji je zaposlenih 110.000 prebivalcev, v kmetijskih obratih pa le 75.000. Od 550.000 za delo sposobnih prebivalcev je 400.000 najemniških delavcev, tako da je Nova Zelandija po svoji strukturi med najbolj tipičnimi kapitalističnimi deželami.

Osnovna panoga tamkajšnjega gospodarstva je kmetijstvo, čeprav zaposluje to manj delavcev kot industrija. Farme so moderne, z mehanizirano proizvodnjo mleka in mlečnih proizvodov, dober del industrije pa predeluje poljedelske pridelke za izvoz.

Kljub krizi so bile tamkaj izvršene radikalne socialne reforme. Delavsko zavarovanje je urejeno enako popolno kot na Angleškem. Nova Zelandija je prva uvedla 40urno tedensko delo, kar je bilo potrebno predvsem radi tega, ker je subtropsko podnebje izčrpavalo Evropejce. Vsi prebivalci, ki so brez imetja, dobijo s 60 letom pokojnino, ki je sedaj zvišana od 22,6 na 30 funtov. Po novem bodo imeli pravico do pokojnine vsi potrebni brez razlike, morali pa bodo biti naseljeni že deset let. Druga važna reforma je uvedla brezplačno zdravniško službo, proti čemur so se sicer zdravniki upirali, pa jim ni nič pomagalo; morali bodo postati javni uslužbenci.

Nova socialna bremena znašajo zaen-

krat 18 milijonov funtov. Polovico krijejo iz rednega proračuna, nekaj iz posebne davka na vsakega prebivalca, delno pa s povišanjem socialnih dajatev za delavsko zavarovanje in to za vse mezdne razrede enako.

Socialna zakonodaja Nove Zelandije je zrastle iz potreb in ob polnem razumevanju odločujočih, tako da ni bil potreben pritisk delavstva. Tamkajšnja zakonodaja pa je tudi onemogočila ustvarjanje velikih imetij, predvsem veleposestev, dočim je s silnim obdavčenjem dedščine preprečila koncentracijo bogastev.

Tako je v Novi Zelandiji, ki nima kdo ve kako dolge »zgodovine«. Kaj pa »stara« Evropa? Večinoma je še daleč za-
—

Položaj črncev v U. S. A.

Vsak deseti človek v U. S. A. je črnc. Prvi črnci so prišli kot sužnji leta 1619. v Ameriko in potem so prihajali v vedno večjem številu tjakaj. Ker so bili zelo cenena delovna moč, so baš radi tega mnogo pripomogli k razvoju Amerike. Južni del U. S. A., ki je bil prej močvirjen in nerodovit, so baš črnci popolnoma preuredili.

Ameriška ustava ima kot svoje osnovno pravilo to, da so vsi ljudje že od narave enaki, ter da imajo kot taki pravico do življenja, svobode in sreče. Kljub temu pa je bil črnc suženj belcev v Ameriki.

Ko so se začeli javljati prvoborniki za svobodo črncev, so se oglasili takoj politiki s protipredlogi, ki so bili nad vse strogi in — nečloveški. Ko so priznali črncem volivno pravico, so normirali, da velja en črnc za tri petine enega belega. Kljub temu priznanju volivne pravice, pa so skušali onemogočiti črncem prihajati na volišča in izvajati svoje pravice. Napadali so jih dejansko in jim onemogočali volitve. Tako so nekatere države zahtevale od svojih volivcev, da znajo posamezne kose ustave na pamet. Pred

volitvami, pred volivno komisijo so poglajali volivci ta »izpit«. Belci so ga z lahkoto položili, črnci pa kaj težko. Kdor ni zadostil zahtevam komisije, ni mogel voliti.

Pripomniti pa je treba, da je razlika med severno in južno Ameriko. V severni Ameriki, kjer je približno ena petina vseh črncev, je postopanje napram njim mnogo bolj pravično nego v južni Ameriki, kjer se nahaja najvišje število črncev. Črnc-potnik si kupi vozno karto in plača posteljo v spalnem vagonu. Sredi noči ga zbudijo in ga brez posebnih ceremonij vržejo v tretji razred, čeprav je plačal v redu svojo karto; toda prišel je belec, ki ni našel prostora, in temu je moral napraviti črnc prostor. Ravno tako v nekaterih državah črnc ne more na boljše prostore pri koncertih in v gledališčih. Kaj pa linčanje? Nikoli ne pride na pamet ljudem, da bi linčali belca, ki je oskrnil belo dekle, a če je storilec črnc, je to posebna naslada, iztrgati storilca oblastem iz rok in ga na zverinski način ubiti. Zakon, ki bi preprečil linčanje, ni mogel biti sprejet, ker o njem poslanci niso hoteli glasovati. Kljub temu pa v zadnjih letih slučajni linčanja padajo, ker so menda ljudje sami uvideli, da ni prav, kar delajo.

Kar se tiče vzgoje črncev, izdajo države južne Amerike 5 do 7krat manj za vzgojo črncev, kakor za vzgojo belih otrok. Otroci črncev morejo obiskovati šole samo takrat, kadar ni dela na bombaznih plantažah. Črnci-učitelji so mnogo slabše plačani kakor njihovi beli tovariši. Da bi črnci ne bili sposobni za študije, ni res, kajti v južnih ameriških državah študira na univerzah 30.000 črncev. Medtem, ko države južne Amerike vodijo pouk ločeno za črnce in belce, je šolanje v severni Ameriki skupno.

Največja krivica, ki se godi črncem, je ta, da jim zakonito dopuščajo možnost samo do gotovih položajev in služb. V tovarnah ne pridejo nad vratarja, slugo tli naddelavca, v državnih službah pa e njihovo napredovanje še posebej omejeno.

Črnci so dali Ameriki velike pisatelje in pesnike, znane muzike in tudi znanstvenike. Pred 75 leti je bil črnc vsaj na videz popolnoma osvobojen suženjstva, kljub temu, da je danes še zelo mnogo do tega, da bi bili popolnoma enakopravni, vendar sedijo danes v U. S. A. črnci na visokih položajih in kakor kažejo vsa njihova stremjenja in delovanja, njihov trud ne bo brezploden in pričakovati je v kratkem času, da bo vsaj v sev. drž. črnc popolnoma enakopraven belcu. Kdaj bo do tega prišlo v južnih državah, kjer biva štiri petine ameriških črncev, pa je drugo vprašanje.

□ Štirje sovjetski rušilci so vrgli dne 11. t. m. sidro v Port Saidu in prvič po svetovni vojni so mornarji odšli na kopno ter se sprehajali po mestu, čeprav med Rusijo in Egiptom ni nikakršnih onosov. Omenjene ruske ladje bodo nadaljevale pot skozi Rdeče morje na Daljni vzhod, da tam okrepijo ruske pomorske sile.



Pred grobom neznanega vojaka v Parizu

OD

najboljšega nalivnega peresa



DO

najmodernejšega pisalnega in računskega stroja
in ves pisarniški pribor, dobite v največji izbiri pri

Ivan Karbeutz - Maribor, Gosposka 3 Telefon 26-42



Kupujte

ori tvrdkah ki
oglašujejo v

„EDINOSTI“!

Vpliv barv na človeško življenje

Restavratore velikega hotela v Chikagu je arediti pred kratkim zanimiv poizkus. Povabil je večjo družbo znancev na imenitno večerjo. Medtem, ko so gostje sedeli pri mizi, pa se je razsvetljava salona, kjer je družba večerjala, izpremenjala in to po čisto določenem načrtu. Solata je bila plavo osvetljena, velike čaše mleka rdeče, krompirjev pire je bil lila itd. Kaj je bila posledica tega? Tekom desetih minut je postalo mnogim osebam te družbe slabo in so morali ven, da se jim ni zgodila »nesreča« želodčnega upora pri mizi. Jediti same so bile izvrstno pripravljene in popolnoma sveže, samo barvni reflektorji so jih različno osvetljevali in od tega je bila neželjena posledica pri mnogih gostih.

Tako so spoznali konstruktorji letal, da že od same barve notranjosti potniškega letala dobijo potniki »morsko« bolezen. Ugotovili so, da zelena barva blagodejno upliva na želodec, medtem ko rjava in rumena prav pogosto izzoveta morsko bolezen. Zato so celo odsveto-

vali servirati med poletom potnikom radi barve majoneze in kavu.

V bližini Newyorka je dala velika tovarna prebarvati svoje uradne prostore. Svetlo-rumeno je zamenjala temno-plava barva. To je bilo v jeseni; čim je nastopila zima, so vsi pisarniški nastavljenji tožili nad tem, da jih zebe. Izkazalo pa se je, da je bilo, kakor preje 22 stopinj Celsija. Dvignili so temperaturo na 24 stopinj Celzija, a kljub temu so nosili nastavljenji sweatre. Tedaj so dali prostore prebarvati na prvotno rumeno barvo in 24 stopinj Celzija je bila toplota, ki je nihče ni mogel več vzdržati.

V splošnem vplivajo torej barve tako le na človeka:

rdeča stopnjuje delo možganov in goni k delu;

rumena je tudi barva, ki vzpodbuja, razen tega jo pa mnogo uporabljajo zdravniki v kronoterapiji (nega potom luči), ker blagodejno vpliva na zdravljenje raznih prehladov;

zelena vpliva pomirjujoče;

črna je uporabna za omiljenje vpliva posameznih barv, torej kot primes drugim barvam;

bela vzbuja veselost, vendar sama ni prijetna. Uporabljajo jo v zvezi z oranžno in rdečo barvo;

rjava vpliva pomirjujoče, vzbuja občutek toplote in lila pomirjujoče in blažeče.

Človek, ki se nikoli ni pečal s tem, si niti misliti ne more, kako vpliva barva zidov, med katerimi živi, na njegovo razpoloženje in njegovo delo. Vendar so poizkusi dokazali jasno, da je človek zelo pod vplivom barv svoje okolice, kar mu lahko otežuje ali lajša delo in življenje. Posebno prihaja to v poštev v bolnicah, vendar ima končno tudi vsako stanovanje cilj, da se človek v njem počuti dobro in zato se danes toliko važnosti polaga na to, kako se barvajo posamezni prostori.

Mrtvi kiti na obalah morij

Prav pogosto se dogodi, da najdejo prebivalci obrežnih naselbin večje število mrtvih kitov, ki jih je morje vrglo na obalo. Kako so prišli ti kiti mrtvi na obalo, je do danes še uganka. Znano je, da so kiti sesalci, da dihajo torej s pljuči in

ne kakor ribe, s škrgami ter da zaradi tega niso poginili vsled pomanjkanja zraka. Da bi ga morje vrglo na obalo in da bi poginili od gladi, tudi ni verjetno, ker bi ga naslednja plima spet zajela in za tako kratek čas ima dovolj rezervnih zalog, da ne bi poginil. Kljub temu pa opazujejo, da pogine tak, od morja na obalo odložen kit, kakor riba, če pride na suho. Zato domnevajo sledeče: močna plima vrže kita na breg. Čim leže na zemljo, pritisne ogromna teža telesa s tako silo na njegova pljuča, da radi tega ne more več dihati in se zaduši. Seveda je to le domneva, ki se ne da dognati, kajti doslej še nihče ni videl kita v trenutku, ko je bil od morja vržen na breg.

Vprašanje pa je, ali ni smrt, ki je nastopila že v vodi iz kakega drugega vzroka, povod, da plavajo poginuli kiti kot kosi lesa po vodi in jih ta odloži na bregove. — Vsako leto jih najdejo mnogo na obalah, a doslej še ni bilo mogoče rešiti vprašanja, kako in zakaj se to dogaja.

OGLAŠUJTE V »EDINOSTI«!

AUGUST GAILIT:

Potepuhovi letni časi

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil MARIJAN FUCHS

Gospodarja sta odvedla na trg bika, ki ga je stari sovražil, ker je bila žival divja, hudobna in je spravljala vse življenje na posestvu v nered.

Se nekaj tednov pred sejmom so bili pričeli bika krotiti. Vsako jutro so ga privezali za voz in vozili z njim po dvorišču. Divja žival je nekaj voz razbila, se visoko vzpenjala in se metala na konja. Vse krotenje in poučevanje je bilo zaman.

Kdo ve, ali se vrneta danes gospodarja živa in zdrava z jarmarka. Lisi je seveda sedla na kozla, da bi vodila voz. Oče in sin pa sta korakala, oborožena s cepci za vozom. Oče na levo, sin pa na desno ob biku. Tako sta vzela žival kakor v klešče.

Ce jima stvar uspe in se jima posreči prodati bika, se gotovo pred jutrišnjim dnem ne vrneta. Brez dvoma se bosta kopala v žganju in petju. »Takšen šestdesetleten norec!«

Tedaj zagleda Madis hipoma dva tujca na dvorišču. Bil je neki mož z dekletom.

Madis izvleče pipo iz žepa in čaka. Čemu bi se takoj razburjal in na meštu tekkel nad tujca!

Nipernaadi sede na kamen, si briše pot in pravi:

»Hvala bogu!«

»Zakaj pa nisi že zdavnaj v hiši in ne kličeš svojih ljudi?« vpraša Kati.

Nipernaadi se poizkuša nasmehnuti in prime Kati za roko.

»Snidenje po tako dolgem času me je nekoliko razburilo«, reče. »Od prevelikega veselja je človek včasih kar malo boječ. To vendar ni nikaka sramota. Toda prav imaš: v hišo moram! Treba je pogledati, ali so sobe čiste, prezračene. Katice vendar ne morem peljati v kak hlev! Kmalu bom zopet tu!«

Vzdihne, vstane in stopi v hišo. Pozdravi Madisa, ki sedi pri oknu in vpraša:

»Gospodarja ni doma? Mogoče gospodinja? Neko stvarico bi rad uradil tu.«

»Nikogar ni doma«, zamrma hlapec.

»Vsi so se bili odpeljali na jarmark, da bi prodali bika. Pred jutrišnjim dnem se

najbrž ne vrnejo.«

Nipernaadi je bil takoj bolj vesel. Vtaknil je roko v žep, toda našel ni drugega ko staro pipo.

»Poizkusi tole pipo«, pravi prijazno in sede k hlapcu. »Iz pravega rožnega lesa je.«

Ko je Madis Moormaa preizkušal pipo in jo hvalil, pojasnjuje Nipernaadi:

»Daljni sorodnik gospodarjev sem. S strani njegove drage žene namreč.«

»Njegova žena je že zdavnaj mrtva!« reče hlapec zaničljivo, puhajoč dim proti stropu.

Nipernaadi prestrašen plane kvišku.

»Kaj govoriš, človek? Ljubezniva, dobrosrčna gospodinja je umrla?«

»Že pred dvajsetimi leti!« odgovori Madis Moormaa ravnodušno.

Nipernaadi zopet sede in zmaje z glavo.

»Pred dvajsetimi leti že! In jaz tega nisem vedel! To je zato, ker nisem obiskoval ljubih sorodnikov. Prihajam namreč od daleč. Zadnjikrat sem bil tukaj, ko sem bil še majhen deček. In gospodar, — kaj počne ubožec brez žene?«

»Ta šestdesetletni norec!« godrnja Madis Moormaa. »Na nič drugega ne misli ko na babnice in na ženitevt!«

Zamenjala sta pipi. Zunaj je sedela Kati in čakala.

»Tudi neko žensko imaš s seboj. Zakaj je ne pokličeš v hišo?« je vprašal hlapec.

»Da, neko žensko«, odvrne Nipernaadi brezbrizno, »toda ne spada k meni. Sirota je. Našel sem jo bil na poti in jo vzela s seboj. Mogoče najde tukaj delo. Zdej je ravno čas žetve in pridnih rok potrebuje vsak pameten gospodar!«

»No, seveda«, reče hlapec. »Ko pride jutri gospodar domov, se lahko kaj domeni. Sedaj pa moram na delo.«

Nipernaadi prihitel spet h Kati.

»Uboga!« kliče, »tako dolgo si morala čakati name! In — kaj? Kako? — jokala si? Gotovo si si mislila: toliko dni si me vodil po neznanih poteh in me pripeljal na svoj dom, zdej pa me pušča tu samo kakor leseno klado in pozablja name! —

O jaz, hudobna zver, ki te puščam zunaj na ostrem vetru!«

»Nisem jokala!« reče Kati in se trudi, da bi se nasmehnila. »Oči so se se mi zasolzile od vetra.«

»Ne, ne!« jo hitro prekine Nipernaadi. »Poznam te, mala Kati! Ti si kakor breza spomladi. Iz najmanjše ranice teče sok. Ne zameri, da si morala tako dolgo čakati. Toda v hiši sem imel toliko dela! Moral sem zvedeti novice. Ali se ti ne zdi potrebno, da kot hišni gospodar poizvem, kaj se je zgodilo v času moje odsotnosti? Ah, nič kaj mnogo dobrega nisem slišal. Čisto pravilno sem domneval, da je marsikateri hlapec odšel. Tisti pa, ki so ostali tu, so odšli v Härmast na jarmark. Prav v času, ko je na posestvu največ dela, se odpeljejo na jarmark! Kaj praviš k temu? — Toda zdaj pojdiva v sobo. Sam ti bom pognil mizo in poskrbel za jed. Najboljše, kar je v moji hiši, ti znesem skupaj. Uboga! Solzice si točil!«

»Ali je to resnično tvoja hiša?« vpraša Kati in predirno pogleda Nipernaadija.

»Ne«, pravi resno. »Pravkar sem jo bil ukradel!«

Tedaj se dekle vedro zasmeji in stopi z Nipernaadijem v hišo.

V sobi posadi Nipernaadi dekleta za mizo, poišče svež prt, prinese mleka in masla. V nekaj trenutkih speče dve, tri jajca in skuha čaj. Teka iz sobe v sobo, čil in zgovoren.

»Le hitro jej, Kati, in si spočij noge! Potem ti razkažem svoj dom. Kmalu se vrne čreda s paše. Pomisli! Mojega lepega bika so odpeljali na jarmark! Mojega rdečega bika, ki sem ti bil o njem pravil, ko sva bila še pri tebi doma.«

Neprestano je prinašal novih jedi.

»In ti? Ti vendar nič ne ješ!« pravi Kati.

»Ne misli name!« vzklikne Nipernaadi. »Jaz sem v hiši gospodar. Vsak trenutek si lahko postrežem s čimerkoli. To se pravi, od danes naprej si tudi ti lastnica mojega imetja. Če bi po lastni volji zaklal žival, bi mi končno še lahko očitala!«

»Seveda!« se smeji Kati. »Živino moram zdej prepustiti meni.«

»Razumljivo!« zakliče Nipernaadi. »Toda poprej bi rad vedel, kaj hočeš jesti.«

»Kaj hočem jesti?« se začudi Kati. »Saj vendar že neprestano jem.«

In vzdihne od sitosti.

On skrbno zmaje z glavo.

»Toda to je bil šele začetek. Kaj bi si pa naši gostje mislili o nas, če bi spravila tako malo vase? Ha, ta Nipernaadi, bi si mislili, njegova žena ni navajena pošteno jesti. Za nas pogrne mizo, da bi se izkazal, pri svoji ženi pa prihrani, kar je izdal preveč!«

Kati se smeji.

»Kaj pa sedaj? Ali ti naj pomagam ubiti tele? Ali morda prasca? Ali na dva tri kure? Saj imam vsega! Toda prav imaš, ko si nočeš ničesar izbrati, preden nisi vsega videla. Tak pojdiva no k čredi! Samo s prstom pokažeš žival in že se bo pekla. Ah, Kati!«

V trenutku skoči ona pokonci, plane k oknu in vpije:

»To je vendar čreda! In vse krave so rdeče, niti ene ni črne, niti ene pisane!«

Vneto in naglo preštevava živino, vračajočo se s paše.

»Ena, dve, tri — — devet krav, štiri junice in mlad/bikec! Petnajsta glava gotovo še pride. — Kako se imenujejo?« vprašuje razburjeno. »Kako se imenuje ona tam, ki je zadnja?«

»Rdečka«, reče Nipernaadi, ne da bi pomislil.

»In ona tam poleg Rdečke z velikimi vimeni?«

»Ta je pa Trčka«, pravi Nipernaadi.

»In naprej? Zakaj mi ne poveš tudi drugih imen?« sili Kati vanj.

»Dalje prihajajo Rogač, Pastorka, Ljubica, Križka in Sončno kolo«, pojasnjuje Nipernaadi.

»Sončno kolo?« se začudi Kati. »Nikoli še nisem slišala, da bi imela kakšna krava takšno ime.«

»Tudi jaz še nisem tega slišal«, odvrne Nipernaadi.

»Kje si pa dobil vsa ta imena?« vprašuje Kati.

»Jaz jih nisem našel; pastirji so jih krstili tako. Ne ta, oni drugi, prejšnji.«

»In svinje so s kravami kar skupaj v čredi?« Ali nimajo svinje nobenih imen?«

»Ne. Svinje ne zaslužijo imen.«

»Ubožice! Niti imena ne zaslužijo! Če ostanem na posestvu, bom tudi njim dala imena.«

»O Toomas«, reče potem vsa sijoča. »Mislija sem si, da mora biti človek, ki ima koliko živine, pač zelo srečen. Ali si srečen Toomas?«

»Kako bi ne bil!« odgovori on.